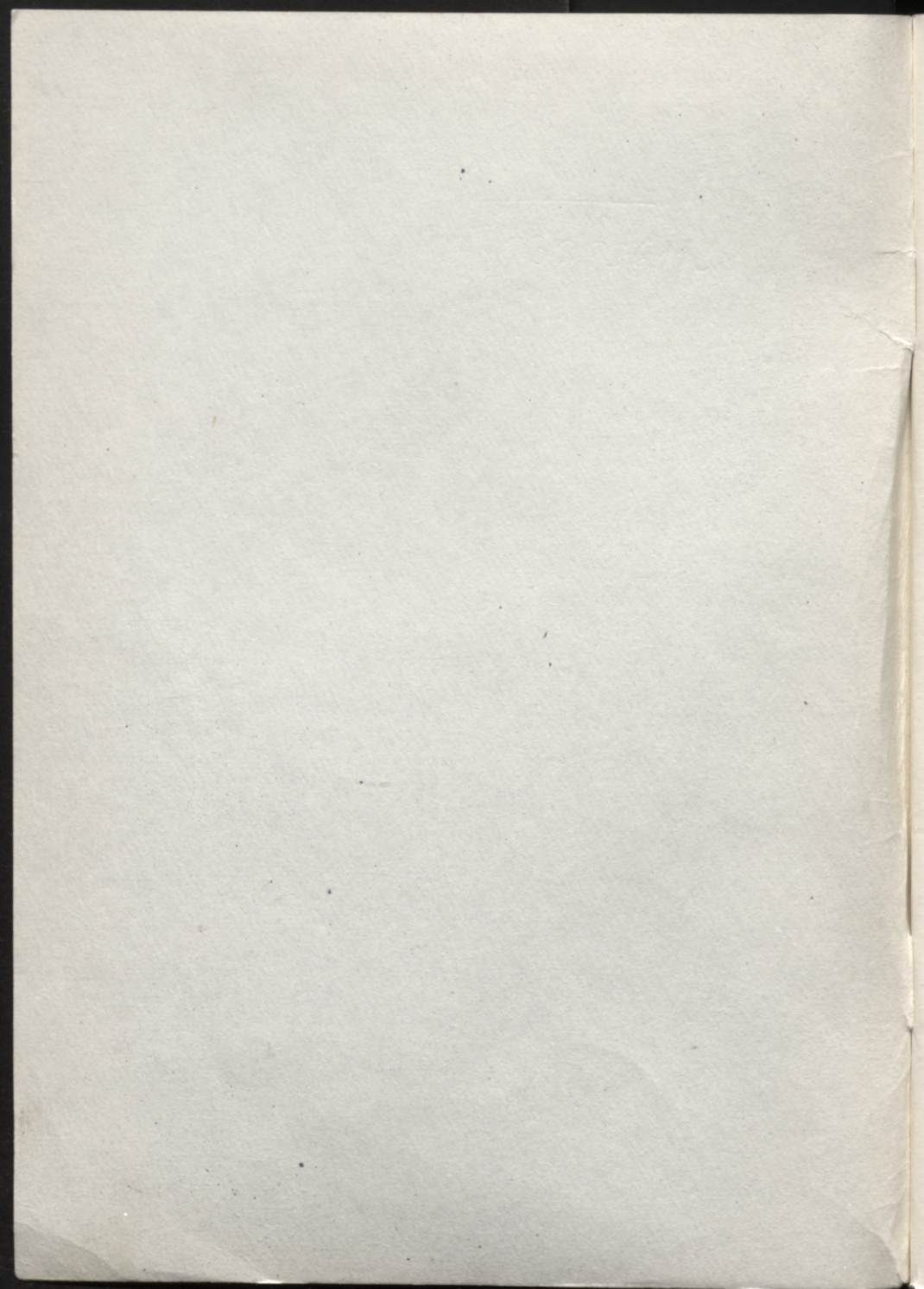

■ $\frac{87-3}{L65}$

Latvijas PSR valsts
masu bibliotēkas
vienpadsmitajā pierēgādē
/1981 - 1985/

L 87-3
L 65

L 78

V. LĀČA LATVIJAS PSR VALSTS BIBLIOTEKA
Zinātniskās metodikas un bibliogrāfijas nodaļa

LATVIJAS PSR VALSTS MASU BIBLIOTĒKAS
VIENPADSMITAJĀ PIENOĀDĒ
(1981 - 1985)

V. Lāča Latvijas PSR Valsts bibliotēka
Rīga 1987

02

78.34(2L)

La 810

Vija Leča Latv. PSR
VALSTS BIBLIOTEKA

~~87~~

11.222

0308061134

Sastādītāji: M. Dimenšteine

L. Garonska

D. Jansone

S. Linīra

I. Rasima

I. Rudene

I. Virbule

Par izdevumu atbild: I. Rasima

I. Virbule

Составители: И. Вирбуле

Л. Гаронска

М. Дименштейн

С. Лининя

И. Расима

И. Рудене

Д. Янсоне

Ответственные за издание: И. Вирбуле

И. Расима

S a t u r a

Priekšvārds	5
Izdevumā pieņemtie apzīmējumi	5

PIEAUGUŠO BIBLIOTEKĀRĀ UN BIBLIOGRĀFISKĀ APKALPOŠANĀ

Ievads	7
Bibliotēku tīkls	11
Lasītāju apkalpošana. Literatūras propaganda	13
Bibliogrāfiskais uzziņu un informācijas darbs	28
Sistēmas iekšējā grāmatu apmaiņa. SBA darbs	34
Fondi un katalogi	39
Metodiskais darbs	44
Zinātniski pētnieciskais darbs	54
Tehnisko līdzekļu nodrošinājums	60

BĒRŅU BIBLIOTEKĀRĀ UN BIBLIOGRĀFISKĀ APKALPOŠANĀ

Ievads	62
Bērņu bibliotekārās apkalpošanas organizācija	64
Lasītāju apkalpošana. Literatūras propaganda	66
Bibliogrāfiskais uzziņu un informācijas darbs	74
Fondi un katalogi	76
Darbs ar bērniem pieaugušo bibliotēkās	80
Metodiskais darbs	82

PIELIKUMI

1. Nestacionāro bibliotēku darbs	84
2. Fondu kustība	85
3. Fondu kustība dažādu veidu bibliotēkās	86
4. Viena lasītāja vidējā iespieddarbu nodrošinātība ..	87

5. Fondu nozariskais sastāvs	85
6. Literatūras izsniegums	89
7. Literatūras nozariskais izsniegums	90
8. Sistēmas iekšējā grāmatu apmaiņa	91
9. SBA darba skaitliskie rādītāji	92
10. Lasītāju skaits	93
11. Bērnu bibliotēku fondu nozariskais sastāvs	94
12. Vidējais iespieddarbu skaits vienā bērnu bibliotēkā	95
13. Vienu lasītāja vidējā iespieddarbu nodrošinātība bērnu bibliotēkās	96
14. Literatūras nozariskais izsniegums bērnu bibliotē- kās	97
15. Bibliotēku darbinieku sastāvs pēc izglītības	98
16. Tehnisko līdzekļu nodrošinājums	99

PIEKŠVĀRDS

Izdevums "Latvijas PSR valsts masu bibliotēkas vienpadsmi-
tajā piegādē" sniedz pārskatu par pieaugušo un bērnu bibliote-
kāras un bibliogrāfiskās apkalpošanas rezultātiem no 1981. līdz
1985. gadam.

Materiāls gan par pieaugušo, gan bērnu bibliotekāro un bib-
liogrāfisko apkalpošanu kārtots pa galvenajiem bibliotekārā dar-
ba virzieniem.

Bibliotēku darba skaitliskie rādītāji atspoguļoti izdevuma
beigās ievietotajos pielikumos.

Izdevumā pieņemtie apzīmējumi

- BBK - Bibliotekārā un bibliogrāfiskā klasifikācija
- BUA - bibliogrāfiskais uzziņu aparāts
- CB - centrālā bibliotēka
- FION - fondu izmantošanas organizācijas nodaļa
- IDI - informācijas diferencēta izplatīšana
- KAN - komplektēšanas un apstrādes nodaļa
- LAN - lasītāju apkalpošanas nodaļa
- PCB - pilsētas centrālā bibliotēka
- PCBS - pilsētas centralizētā bibliotēku sistēma
- PCZB - pilsētas centrālā zinātniskā bibliotēka
- RBB - rajona bērnu bibliotēka
- RCB - rajona centrālā bibliotēka
- RCBS - rajona centralizētā bibliotēku sistēma
- RZMB - Republikāniskā zinātniskā medicīnas bibliotēka
- RZTB - Republikāniskā zinātniski tehniskā bibliotēka

- SBA - starpbibliotēku abonements
- TIN - Tautas izglītības nodaļa
- VB - Valsts bibliotēka
- VUIF - vienotais uzziņu informācijas fonds
- ZTI - zinātniski tehniskā informācija

Pieaugušo bibliotekārā un
bibliogrāfiskā apkalpošana

IEVADS

Vienpadsmitajā piegadē valsts masu bibliotēku darbs bija cieši saistīts ar padomju tautas politisko, ekonomisko un kultūras dzīvi, ko noteica PSKP XXVI un LKP XXIII kongresu lēmumi.

Pārskats periodā bibliotekāru uzmanības centrā bija lasītāju idejiski politiskā, tikumiskā un darbuzdevīgā, ko veicināja PSKP CK 1982. gada novembra un 1983. gada jūnija Plēnumu lēmumi.

Aizvadītajā piegadē tautas apspriešanai bija nodoti partijas Programmas jaunās redakcijas un PSRS ekonomiskās un sociālās attīstības plāna 1986. - 1990. gadam un laikposmam līdz 2000. gadam projekti, kas noteica arī bibliotekārā darba galvenos uzdevumus un iezēma būtisku vietu iedzīvotāju politiskās aktivitātes veidošanā un radošo spēju attīstīšanā.

Saskaņā ar PSRS Augstākās Padomes Prezidija dekrētu "Par cīņas pastiprināšanu pret žūpību un alkoholismu" izvērstā cīņā pret šīm padomju sabiedrībai nepieņemamajām parādībām, par pilnvērtīgu un saturīgu dzīves veida nostiprināšanu. Līdz ar to pieaugusi kultūras iestāžu loma darbaļaužu brīvā laika organizācijā, ir izveidoti kultūras un sporta kompleksi, kuros iekļaujas arī bibliotēkas.

Bibliotēku darbinieku atpauces izraisīja "Nolikums par bibliotēku darbu Padomju Sociālistisko Republiku Savienībā", kas apstiprināts ar PSRS Augstākās Padomes Prezidija 1984. gada 13. marta dekrētu. Šo dokumentu aktīvi propagandēja gan bibliotēku darbinieku, gan lasītāju vidū. Nolikums sekmējās fondu aktīvāku iz-

mentošanu un cīņu par to saglabāšanu. Latvijas PSR Ministru Padome pieņēmusi lēmumu "Par grozījumiem un papildinājumiem Dokumentu sarakstā, pēc kuriem parādus piedzen bezstrīdus kārtībā, pamatojoties uz notariālo iestāžu izpildu uzrakstiem." Līdz ar to bibliotēkām radusies iespēja ar Valsts notariāta kantora palīdzību saņemt atbildību desmitkārtšā apmērā par lasītāju sabojātiem vai neatdotiem iespieddarbiem.

1984. gadā apritēja desmit gadu, kopš pieņemts PSKP CK lēmums "Par bibliotēku lomas palielināšanu darbaļaužu komunistiskajā sudzināšanā un zinātniski tehniskajā progresā". Lai rezultātu paveikto, Rīgā notika bibliotēku darbinieku Vissavienības seminārsēnāksme "Centralizēto bibliotēku sistēmu darba kvalitātes un efektivitātes paaugstināšana mūsdienās."

Republikas bibliotēkas sekmīgi īstenojušas Latvijas PSR Kultūras ministrijas kolēģijas 1984. gada 6. marta lēmumā "Par ciemu bibliotēku lomas palielināšanu lauku iedzīvotāju bibliotēkārējā apkalpošanā" izvirzītos uzdevumus.

Nozīmīga pārmaiņa masu bibliotēku fondu un uzzinu aparāta organizācijā bija sagatavošanās pārejai uz BBK un atsevišķu CB veiksmīgais darbs fondu pārklasificēšanā pēc šīs shēmas.

Aizvadītajā piecgadē bibliotēku darbā plaši ieviesta standartizācija, stājas spēkā lielākā daļē no standartu sistēmas "Informācija, bibliotēku un izdevniecību darbs" (IBIDS) standartiem. Lai sniegtu palīdzību bibliotēkām Valsts standartu 7.20 - 80 "Единицы учета фондов библиотек и органов научно-технической информации", 7.41 - 82 "Единицы учета обслуживания читателей и абонентов библиотек и органов научно-технической информации"

ieviešanā, V.Lače Latvijas PSR Valsts bibliotēka sagatavojusi un izdevusi instruktīvi metodiskos materiālus "Bibliotēku un zinātniski tehniskās informācijas iestāžu fondu uzskaites vienības" (R., 1982. 17 lpp.) un "Bibliotēku un zinātniski tehniskās informācijas dienestu lasītāju un abonētu apkalpošanas uzskaites vienības" (R., 1984. 10 lpp.). Ieviešot Valsts standartu 7.35 - 81 "Библиотечная документация. Первичные учетные документы. Требования к оформлению бланков", tika izstrādāti mūsu republikas bibliotēkām nepieciešamo dokumentu un uzskaites formu paraugi un iesniegti bibliotēku kolektoram pavairošanai. Terminoloģisko standartu ieviešanu sekmēja Valsts bibliotēkas Zinātniskās pētniecības daļas izdevumi "Библиотекари и библиографские термины", kuros ievietoti arī standartizēto terminu latviskie ekvivalenti. Standartu ieviešana mūsu bibliotēkām sagādāja grūtības - nebija izstrādāti metodiski norādījumi šī darba organizācijai, bibliotēkas netika pienācīgi nodrošinātas ar standartu izdevumiem un attiecīgiem instruktīvi metodiskiem materiāliem.

Vienpadsmitā piegāde bija bagāta ar svarīgiem sabiedriski politiskiem notikumiem, kuri noteica bibliotēku darbu virzienus. Plašs masu un individuālais darbs izvērts, atzīmējot PSRS nodibināšanas 60. gadadienu. Aktivizējusies darbaļaužu internacionālā un patriotiskā audzināšana, atzīmējot 40 gadadienu kopš uzvaras Lielajā Tēvijas karā un 45. gadadienu kopš padomju varas atjaunošanas Latvijā. Šīm gadskārtām mūsu republika veltījusi Dziesmu un deju svētkus, bibliotekāru saime noorganizējusi daudzpusīgu literatūras propagandas pasākumus. Nozīmīgs notikums mūsu valstī

bija XII vispasaules jaunatnes un studentu festivāls Maskavā, kas guva atspoguļojumu arī bibliotēku darbā, gan propagandējot literatūru par gatavošanos festivālam un festivālu vēsturi, gan atspoguļojot šī festivāla norisi.

Visā republikā un pāri tās robežām izskanēja Krišjāņa Barona 150. jubilejas gada - latviešu tautasdziesmas propagandas gada pasākumi, radīdami pastiprinātu interesi par latviešu folkloru.

Vienpadsmitajā piecgadē bibliotēku darbu aktivizējušās skates, konkursi un konferences. Šie pasākumi sīkāk iztirzāti kopā ar attiecīgajiem bibliotekārā darba jautājumiem.

Kvantitatīvi un kvalitatīvi izmainījušies bibliotēku kadri. Valsts masu bibliotēku darbinieku skaits samazinājies par 23, savukārt darba stāža analīze liecina, ka visu veidu bibliotēkās palielinājies darbinieku skaits ar stāžu līdz 5 gadiem. 1981. gadā tādu bija 27,9%, 1985. gadā - 35%. Mainījies bibliotēku darbinieku sastāvs pēc izglītības (sk. 15. pielikumu) - pieaudzis darbinieku skaits ar augstāko un vidējo speciālo izglītību. Ja 1981. gadā darbinieku ar augstāko speciālo izglītību bija 150, tad 1985. gadā - 184. Bibliotekāri ar vidējo speciālo izglītību - attiecīgi 701 un 712. Tomēr 57,4% darbinieku nav speciālās izglītības, tāpēc joprojām liela ir kadru mainība. Izmaiņas notikušas arī bibliotēku ēstās. Lai uzlabotu CBS vadību un pilnveidotu to darbu, kā PCBS, tā RCBS ir piešķirta jauna ēstete vienība - CBS direktora vietnieka.

BIBLIOTEKU TĪKLS

Vienpadsmitās piegādes beigās republikā darbojās 33 centralizētās bibliotēku sistēmas, t. sk. 26 lauku rajonos un 7 republikas pakļautības pilsētās. CBS ietilpst 1069 valsts masu bibliotēkas - 26 rajonu centrālās, 123 pilsētu un pilsētciematu, 818 ciemu un 110 bērnu bibliotēkas.

Pieaugušo bibliotēku skaits aizvadītajā piegādē, salīdzinot ar desmito piegādi, samazinājies par 28 bibliotēkām, tagad to ir 959 (1980. gadā - 987). Likvidētas ir 28 ciemu bibliotēkas tāpēc, ka to apkalpes rajonos samazinājies iedzīvotāju skaits.

1981. gadā Rīgā izveidota Rīgas pilsētas 25. PSRS tautu literatūras bibliotēka; 1983. gada beigās uz Rīgas PCBS 10. bibliotēkas bāzes sāka darbu pirmā jaunatnes bibliotēka mūsu republikā. Tā kā palielinājies Rīgas un citu republikas pakļautības pilsētu iedzīvotāju skaits un izveidojušies jauni dzīvojamie rajoni, radusies nepieciešamība pēc jaunām bibliotēkām, piemēram, Rīgas pilsētā Purvciema, Pļevnieku mikrorajonos. Nav realizēta "Nolikuma par bibliotēku darbu PSRS" 30. pantā paredzētā iespēja, ka bibliotēkām un bibliotēku kolektoriem var piešķirt telpas dzīvojamo namu pirmajos stāvos".

Nozīmīgu vietu iedzīvotāju bibliotekārajā apkalpošanā ieņemušas nestacionārās bibliotēkas un bibliopunkti. Piegādes beigās republikā darbojās 1.912 nestacionārās bibliotēkas un bibliopunkti, kuros apkalpoti 110,1 tūkst. lasītāju jeb 14,2% no lasītāju kopskaita.

Neskatoties uz to, nestacionāro bibliotēku un bibliopunktu skaits salīdzinājumā ar iepriekšējās piegādes pēdējo gadu sa-

mazinājies per 42. Prakse ir parādījusi, ka nestacionārajās bibliotēkās biežāk kā stacionārajās lasītāji zaudē un neatdod grāmetas. Pieaugot atbildībai per fondu saglabāšanu, daudzi organizāciju un uzņēmumu vadītāji atsekās no šīm apkalpošanas formām, jo materiālās un morālās atbildības pieauguma dēļ ervien grūtāk atrast sabiedriskos nestacionāro bibliotēku vadītājus. Tomēr lasītāju skaits tajās palielinājies (sk. 1.pielikumu), kas liecina, ka nestacionārās bibliotēkas joprojām ir vajadzīgas. Lai aktivizētu lasītāju nestacionāro apkalpošanu un rastu rezerves jaunu lasītāju iesaistišanai, vairākos republikas rajonos risinājušies konkursi, piemēram, "Labākā ciema bibliotēka iedzīvotāju nestacionārajā apkalpošanā" (Krāslavas RCBS), "Nestacionārās darba formas iedzīvotāju bibliotekarsjā apkalpošanā" (Jēkabpils RCBS).

LASITĀJU APKALPOŠANA. LITERATŪRAS PROPAGANDA

Republikas bibliotēku darbinieki vienpadsmitajā piecgadē lielu uzmanību veltīja lasītāju apkalpošanas un literatūras propagandas uzlabošanai, kā arī jaunu lasītāju iedzīvināšanai. Lai gan daudzās bibliotēkās par lasītājiem iesaistīta lielākā ir dzīvotāju daļa (piemēram, Krāslavas RCBS Svarīņu ciema Kairišu bibliotēkā lasa 91,6% iedzīvotāju, Rēzeknes RCBS Maitas pilsētciemata bibliotēkā -86%, Ludzas RCBS Kārsavas pilsētas bibliotēkā-72,2%), lasītāju skaits pārskata periodā palielinājies tikai par 4,0 tūkst. (lasītāju skaitu pa atsevišķiem bibliotēku veidiem sk. 10. pielikumā). Kopējais lasītāju skaits valsts masu bibliotēkās piec-gades noslēgumā bija 773,2 tūkst. un bibliotekārais aptvērumš 29,5% (1981. gadā- 786,1 tūkst., aptvērumš- 31,5%). Piec-gades laikā pastāvīgi audzis lasītāju jauniešu skaits vecumā no 14 līdz 21 gadam. 1985. gadā šīs vecumgrupas lasītāju skaits bibliotēkās palielinājies par 10,1 tūkst. Tai pašā laikā vērojama lasītāju strādnieku un kolhoznieku skaita samazināšanās, kas liecina par trūkumiem ne tikai viņu iesaistīšanā ar lasītājiem, bet arī bibliotekārajā un bibliogrāfiskajā apkalpošanā.

Jaunu lasītāju iesaistīšanai organizēti dažādi pasākumi ārpus bibliotēkām. Bibliotekāri bijuši bieži viesi saimniecību lopkopības kompleksos, fermās, mehāniskajās darbnīcās, kā arī uz lauka. Krāslavas, Liepājas, Preiļu RCBS darbinieki savu bibliotēku propagandai veiksmīgi izmantojuši jaunieguvumu dienas, kā arī informatīvos bibliogrāfiskos sarakstus. Valmieras, Rūdi-gas, Aldūnes, Bauskas, Limbažu RCBS to darījušas ar

laikrakstu starpniecību, ievietojot tajos ziņojumus par pasākumiem, kā arī informāciju par jaunieguvumiem. Bibliotēkas jaunu lasītāju iesaistīšanai un bibliotēkas propagandai iedzīvotāju vidū centušās izmantot arī radioraidījumus. Tā, piemēram, Valmieras RCB sagatavojusi pārrunas, bibliogrāfiskus apskatus, kā arī sniedz informāciju ikmēneša radioraidījumam "Grāmata - mans draugs". Vairākas bibliotēkas izmantojušas radioraidījumus "Tu un bibliotēkas grāmata", "Grāmata un lasītājs", "Kas vairāk lasa, tas vairāk zina", "Jaunami". Ciemu bibliotēku darbinieki turpinājuši veidot gimeņu uzskaites kartotēku, kas raksturo bibliotēkas apkalpojamā mikrorajona iedzīvotājus un sniedz priekšstatu par lasītāju iesaistīšanas reālo ainu. Turpmāk vairāk jādomā par tiem lasītājiem, kas dažādu iemeslu dēļ vairs neapmeklē bibliotēku, jāanalizē bijušo lasītāju formulāri un jāizmanto visas iespējamās darba formas, lai viņi atsāktu lasīšanu. Apsveicami, ka vairākas rajonu bibliotēkas (Alūksnes, Ogres, Valmieras) izmantojušas tipogrāfijā iespiestus aicinājumus gan apmeklēt bibliotēku, gan piedalīties masu pasākumos. Vēlams, lai šāda iespēja būtu arī ciemu bibliotēkām.

Aizvadītajā piegadē bibliotēku darbinieki daudz derījuši **i n d i v i d u ā l ā s b i b l i o t ē k ā r ā s a p k a l p o š a n ā s** uzlabošanai. Rajonu bibliotēku darbinieku semināros izskatīti individuāla darba teorētiskie jautājumi, risināti praktiski uzdevumi. Rīgas PCBS sešās bibliotēkās analizēta individuālā darba metožu efektivitāte. Vairākas RCB (Valmieras, Rēzeknes, Cēsu u.c.) noskaidrojušas un iepazīnušas lasīšanas līderus, centušās attīstīt viņu intereses.

Atsaucoties uz svarīgākajiem notikumiem valsts, republikas un save novada dzīvē, bibliotēkas plānveidīgi un sistemātiski organizējušas plašu masu pasākumu klāstu. Pozitīvi vērojama tendence viena temata daudzpusīgākai atklāšanai izmantot dažādas masu darbe formas. Tā, piemēram, Krāslavas RGBS bibliotēkas, lai veicinātu jauniešu patriotisko un internacionālo audzināšanu, sakarā ar 40. gadadienu kopš uzveras Lielajā Tēvijas karā organizējušas mutvārdu žurnālu "Cīņās par Dzimteni", literāri muzikālus vakarus "Kara liesmās rakstītās rindas", "Vestules no frontes", lasītāju konferences "Dzīvības ceļš", "Fronte bez frontes līnijas", literāro portretu vakaru "Varoņdarbi nemirst", dzejas un mūzikas stundas "Dziesma karavīra šineli", "Uguni rakstītās rindas", Balvu RGBS bibliotēkas organizējušas literāru montāžu "To dienu slava pasaudzēs dzīvos", atmiņu vakaru "Pie frontinieku ugunsкура", disputu "Kas ir varonība?", memoriālu literatūras propagandas mēnesi, konkursu rajons skolu jaunatnei "Vai Tu zini literatūru par Lielo Tēvijas karu?".

Atsaucoties uz 1985. gada maijā pieņemto PSKP CK lēmumu "Par šūpiņas un alkoholisma novēršanas pasākumiem", republikas bibliotēkas organizējušas virkni pasākumu cīņai pret šūpiņu un alkoholismu, atturīga dzīves veida propagandai. Daudz darījušas CB, lai aktivizētu šīs tematikas literatūras propagandu savas sistēmas bibliotēkās. Tā Krāslavas RCB filiālbibliotēkām sagatavojuši grāmatu kopu par tematu "Atturība - dzīves norma", Ludzas RCB organizējuši literatūras propagandas mēnesi "Alkoholam - nē", Ventspils PCZB rīkojuši bibliogrāfisko spēklatu konkursu "Pret šūpiņu, par atturību". Propagandu pret šūpiņu un alkoholismu bibliotēkas izvērsušas visdažādākajās auditorijās. Piemē-

ram, Dobeles RCB organizējusi literatūras izstadi un bibliogrāfisku apskatu "Atturība - dzīves norma" rajona žūpienes apkarotāšanas komisijas priekšsēdētāju, rajona skolu direktoru sanāsmēs, komjaunatnes pirmorganizāciju sekretāru seminārā; filiālbibliotēkas savukārt rīkojušas pārrunas, bibliogrāfiskus apskatus "Maksa par glābību", "Glāze degvīna un darba ražīgums", "Cēloņi un sekas" mehāniskajās darbnīcās, fermās u.c. ražošanas iecirkņos. Daudzas bibliotēkas centušās dot lasītājiem atbildi uz jautājumu - kā organizēt svētkus un atpūtas brīžus bez alkohola. Tā Liepājas RCBS bibliotēkās sniegtas derīgo padomu stundas "Ierasts bet nevajadzīgs", Krāslavas RCB kopā ar Lauktehnikas komjauniešiem organizējusi atpūtas vakaru "Ielūdzam uz tēju". Česu, Preiļu un Krāslavas RCBS bibliotēku pieredze rāda, ka lielu ietekmi uz lasītājiem atstāj pārrunas, disputi un citi pasākumi, kuros apspriesti avīžu un žurnālu raksti. Česu RCBS bibliotēkās, piemēram, organizētas pārrunas par J. Blaumana rakstu "Kas triumfēs?" dispuša par A. Klimānes rakstu "Mamma, vai tu vēl dzer?", Krāslavas RCBS bibliotēkās, rīkojot mutvārdu žurnāla "Fakti, par kuriem jādomā", izmantoti žurnālā "Lauku Dzīve" publicētie raksti.

Vienpadsmitajā pieeģadē pieaudzis pasākumu skaits, kuri dod iespēju interesenti un lietderīgi pavadīt brīvo laiku, paplašinājusies arī to tematika. Raksturīgi, ka šādi pasākumi biežāk organizēti pēc lasītāju vēlējumiem, iesaistot viņus to sagatavošanā un norisē. Tā daudzās republikas bibliotēkās rīkotas derīgo padomu stundas "Paldies tev, aerobika", "Protī pats, iemāci citus", "Mans dzīvoklis", "Tev, radioamatieri", "Dejo diegs ar adatipu", estētiskas stundas "Daļa daļa man sētiņa", "Mode un mēs".

Interesanta ir Valmieras RCB ierosme svētku dienās un brīvdienās organizēt lasītājiem dažādus pasākumus bibliotēkas lasītāvā.

Stabilu vietu bibliotēku darbā ieņēmuši interesešu klubi un pulciņi. Lai aktivizētu to darbu, mūsu republikā no 1984.-1985. gadam bija organizēta interesešu klubu skate - savstarpējā darba pārbaude "Interesešu klubi - jaunatnei." Par labākajiem skatē atzīti šādi interesešu klubi: Seldus RCB "Ceļotājs", Ludzas RCB "Varavīkne", Kuldīgas RCB "Akvofero", Krāslavas RCB "Edelveiss", Balvu RCB "Savietis", Rēzeknes RCB "Varavīkne", Alūksnes RCB Virešu ciema bibliotēkas "Atbalss".

Lielu ieguldījumu republikas bibliotēkas devušas padomju tradīciju ieviešanā un nostiprināšanā. Rīgas PCBS darbā daudza jauna ienese padomju tradīciju kabinetī, kas organizēti sešās masu bibliotēkās - pa vienam katrā pilsētas administratīvajā rajonā. Lai propagandētu šo kabinetu fondus, pilsētas uzņēmumos un iestādēs iekārtotas izstādes, kopā ar klubu un kultūras namu darbiniekiem organizēti pilngadības svētki, svinīga pases izsniegšana jauniešiem, garba tradīciju pasākumi. Padomju tradīciju kabinetī Rīgas PCBS bibliotēkās kļuvuši par metodiskiem centriem pilsētā - uz viņu bāzes teik organizēti semināri kultūrizglītības iestāžu darbiniekiem.

RCBS bibliotēku darbinieki aktīvi piedalījušies ražas svētku, apspējību, pirmās ganu dienas u.c. darba tradīciju pasākumu gatavošanā.

Atsaucoties uz svarīgākajiem sabiedriski politiskās, ekonomiskās un kultūras dzīves notikumiem, visās bibliotēkās organizētas tematiskas literatūras izstādes un skates. Tomēr jāatzīmē, ka izstāžu veidošanā vērojamas negatīvas parādības - nepilnīga

temata atklāsmē, nepārdomāts materiālu kārtojums, nepievilcīgs noformējums. Nepietiekama uzmanība veltīta arī izstāžu propagandai un efektivitātes analīzei. RCBS darbinieku semināros lielāka vērība jāvelti literatūras uzskatāmās propagandas jautājumiem, īpaši izstāžu organizēšanai un propagandai.

Pagājušajā piegadē republikas bibliotēkas pilnigojušas arī lasītāju diferencēto bibliotēkaro pakalpošanu. Rīgas PCBS metodiskais centrs par perspektīvu uzskata atsevišķu sistēmas bibliotēku darbu tematisku virzību. Vairākas pilsētas bibliotēkas jau ir uzkrāju-

šas zināmu piefedi noteiktas tematikas vai zinātņu nozares literatūras propagandā. Piemēram, jūtamu ieguldījumu lasītāju internacionālajā audzināšanā devusi PSRS tautu literatūras bibliotēka, savukārt Rīgas PCBS 30. bibliotēka īpašu uzmanību veltījusi lasītāju estētiskajai audzināšanai: bibliotēkā regulāri eksponēti latviešu gleznotāju, grafiņu darbi, arvien interesantāk darbojas fonotēka. Fonda komplektēšanā tiek ņemta vērā bibliotēkas darba tematiskā virzība. Rīgas PCBS bibliotēku darbinieki 30. bibliotēkā apgūst lasītāju estētiskās audzināšanas jautājumus, Tās fondu arvien plašāk izmanto visa Rīgas PCBS.

Sakarā ar konkursa "Tūrisms un jaunatne", Vissavienības jauno lasītāju konference "Mēs - jaunie strādnieki" un interešu klūbu - skates - savstarpējās darba pārbaudes "Interešu klubi - jaunatnei" norisi republikā visās bibliotēkās aktīvajies darbs ar jauniešiem. Vissavienības jauno lasītāju konference "Mēs - jaunie strādnieki", kas notika no 1984. gada maija līdz 1985. gada aprīlim, īpaši veicināja strādājošās jaunatnes, kā arī jaunās strādnieku maiņas-PTV audzēkņu bibliotēkām

apkalpošanas uzlabošanu. Labākos rezultātus konferencē guvušas Jelgavas PCZB, Gulbenes, Preiļu un Cēsu RCB, Rīgas PCBS 22. un 48. bibliotēkas, Balvu RCBS Lazdulejas ciema un Ogres RCBS Lauberes ciema bibliotēkas, Ludzas RCBS Zilupes pilsētas, Rīgas RCBS Olaines pilsētas un Valkas RCBS Smiltenes pilsētas bibliotēkas, kas sadarbībā ar vietējām komjaunatnes pirmorganizācijām, vispārīgglītojošām un profesionāli tehniskajām vidusskolām u.c. iestādēm un organizācijām rīkoja jauniešiem interesantus, saturīgus masu pasākumus, padziļināja individuālo darbu diferencētas apkalpošanas grupu ietvaros (jaunieši, kas strādā un turpina mācības; jaunieši, kas strādā un nemācās; vidusskolēni; PTV audzēkņi; jauniešu profesiju grupas; jauniešu interešu grupas u.c.), tā aktivizējot viņu lasīšanu un veicinot komunistisko audzināšanu.

Valsts masu bibliotēku un PTV bibliotēku sadarbību veicināja LPSR Kultūras ministrijas kolēģijas un Valsts profesionāli tehniskās izglītības komitejas kolēģijas 1983. gada kopšējais lēmums "Par LPSR Kultūras ministrijas un LPSR Valsts profesionāli tehniskās izglītības komitejas pasākumu plānu kultūras un mākslas iestāžu lomas palielināšanā profesionāli tehniskajā izglītības sistēmās audzēkņu komunistiskajā audzināšanā". Atsaucoties uz šo lēmumu, Liepājas PCZB, Liepājas un Valmieras RCB savos mikroreģionos pārbaudīja PTV bibliotēku darbu, sniedza to bibliotekāriem metodisku palīdzību, Rīgas pilsētas PTV bibliotēkām sistemātisku palīdzību sniegušas Rīgas PCBS A. Arāja-Baroča Jaunatnes bibliotēka un 22. bibliotēka. Jau daudzus gadus ilgusi Cēsu RCB un Cēsu 4. PTV bibliotēkas sadarbība. Kopīgiem spēkiem profesionāli tehniskās vidusskolas audzēkņiem izveidots inte-

resanto tikšanos klubs "Intervija", organizēti daudzi pasākumi.

1983. gada beigās uz Rīgas PCBS 10. bibliotēkas bāzes sāka darbu mūsu republikā pirmā jaunatnes bibliotēka. Bibliotēka veiksmīgi sadarbojusies ar LĻKS Rīgas pilsētas komiteju, Latvijas PSR Valsts profesionāli tehniskās izglītības komitejas Audzināšanas darba metodisko kabinetu, kinoteātri "Komjaunietis", citām iestādēm un organizācijām. Interesantus pasākumus jauniešiem organizējusi bibliotēkas fonotēka, interešu klubi, kauju slavas muzejs. Tomēr bibliotēkas darbiniekiem vēl jāpilnveido jaunatnes bibliotekārā un bibliogrāfiskā apkalpošana, lai bibliotēka kļūtu par pilntiesīgu jaunatnes bibliotekārās apkalpošanas metodisko centru Rīgas PCBS.

Par galveno uzdevumu darbā ar jauniešiem bibliotēkas izvirzījušas vispusīgi attīstītas personības veidošanu. Līdz ar to bibliotekāru uzmanības lokā bijuši visi komunistiskās audzināšanas virzieni.

Lai veicinātu jauniešu idejiski politisko audzināšanu, bibliotēkas organizējušas plašu masu pasākumu klāstu: komjauniešu uguntīpes "Mēs par mieru un draudzību", neklātienes ceļojumus "No festivāla līdz festivālam", lasītāju konferences par K.Simona grāmatu "Dzīvie un mirušie", I.Zaharova darbu "Karš ezeru novadā", konkursus "Mūžos tautas sirdī", tematiskus vakarus "Sargāt savu tēvu zemi", bibliogrāfiskus apskatus "Divas pasaules - divas politikas" u.c. pasākumus. Jelgavas, Liepājas, Preiļu, Rēzeknes un Balvu RCB īpaši populāras jauniešu vidū bijušas vīrišķības stundas, sabiedriski politiskie lasījumi, Ķeņģu stundas par tematiem "Pa partizāņu takām", "Atomkaram - nē", "Ķeņģis

un jaunatne", "Komjaunatnes cīņu un uzvaru ceļš".

Bibliotēku darbinieki pārāk maz iesaistījuši jauniešus pārrunās un disputos par pasaules sabiedriski politiskās un ekonomiskās dzīves aktuāliem notikumiem. Bibliotekāru, īpaši lasītavu darbinieku, pienākums ir palīdzēt jauniešiem orientēties šajos notikumos, veidot pareizu attieksmi pret tiem.

Lai veicinātu vispārīzglītojošo un profesionālo skolu reformas īstenošanu, bibliotēkas aktivizējušas literatūras propagandu par aktuāliem profesionālās orientācijas jautājumiem, īpašu uzmanību veltot tautas saimniecībā nepieciešamo profesiju propagandai, padziļinājušas jauniešu psihologisko un tikumisko sagatavošanu darbam. Gandrīz katra bibliotēka organizējusi pasākumus lauksaimniecības profesiju propagandai - profesionālās orientācijas stundas, disputus, tematiskus vakarus "Gods būt lauksaimniekam", "Mēs tēvu darbu turpinām", "Lauku speciālist, kāds Tu esi?" u.c., kuros jaunieši tikušies ar dažādu lauksaimniecības profesiju pārstāvjiem, rajona agrorūpnieciskās apvienības padomes un profesionālās orientācijas kabineta darbiniekiem. Kā liecina Bauskas, Jēkabpils, Madonas un citu rajonu bibliotēku pieredze, profesionālās orientācijas darbs bijis efektīvāks, ja tas plānots kopā ar vietējo skolu un adresēts ne tikai jauniešiem, bet arī vecākiem, pedagogiem.

Sakarā ar klubu un bibliotēku darba juridisko zināšanu propagandas un tiesiskās audzināšanas konkursskati, kas norisinājās republikā no 1984. gada 1. janvāra līdz 1985. gada 1. janvārim, bibliotēkas aktivizējušas juridiskās literatūras propagandu jauniešu vidū. Interesantu, saturīgu darbu veikuši konkursskates uz-

varētāji - Krāslavas RCBS Kombuļu ciema bibliotēka, Madonas RCB un Tukuma RCBS Slampes ciema bibliotēka. Īpaši jāatzīmē Kombuļu ciema bibliotēka, kura kopā ar jauniešiem organizējusi interešu klubu "Es un laiks". Klubu programmā daudzi pasākumi veltīti tiesisko zināšanu propagandai.

Pagājušajā piecgadē pieaudzis to pasākumu skaits, kuri snieguši jauniešiem palīdzību pašaudzināšanā, pozitīvu īpašību izveidē, uzvedības kultūras paaugstināšanā. Rikoti diepsti, pārrunas, derīgo padomu stundas par tematiem "Ko nozīmē būt māsdienufigam?", "Vai Jūs protat uzvesties?", "Dzīvot, atbildēt par visu", "Par cilvēku, skaistu un harmonisku". Jauniešiem ieteikta arī literatūra par fizisko kultūru, tūrismu. Ļoti aktīvi šī literatūra propagandēta 1981. gadā, kad bibliotēkas iesaistījās republikāniskajā konkursā "Tūrisma un jaunatne". Labākos panākumus konkursā guva Saldus, Gulbenes un Kuldīgas RCBS bibliotēkas, kas līdztekus tradicionālajām literatūras propagandas formām savā darbā veiksmīgi izmantojušas ekskursijas un pārgājienus, tā praktiski veicinot jauniešu interesi par tūrismu.

Jauniešu militāri patriotisko audzināšanu, civilās aizsardzības zināšanu propagandu sekmēja šī darba skate republikas kultūrizglītības iestādēs un bibliotēkās. Par labākajām atzīmētas Jēkabpils RCBS Viesītes pilsētas, Valmieras RCBS Rūjienas pilsētas un Balvu RCBS Viļekas pilsētas bibliotēkas, no PCB sistēmām izvirzījušās Rīgas PCBS bibliotēkas un Jelgavas PCBS 1. bibliotēka.

Pagājušajā piecgadē bija vērojama pozitīva tendence organizēt pasākumus, kuru sagatavošanā un norisē paredzēta pašu jauniešu līdzdalība. Daudzas bibliotēkas aicinājušas jauniešus piedalī-

ties disputos, lasītāju konferencēs "Lauku dzīves kaleidoskops" (par M.Svīres darbu "No cīruļiem līdz griezei"), "Mēs dzīvē un literatūrā", "Ko nozīmē būt kulturālam cilvēkam" u.c.

Bibliotēkas daudz darijušas, lai masu pasākumi jauniešiem būtu interesanti un saistoši. Piemēram, Jēkabpils RCBS organizējusi diskotēku - disputu, kur deju starplaiķos pārrunāti uzvedības kultūras jautājumi. Daudzas bibliotēkas centušās jauniešu atpūtas vakaros propagandēt literatūru par interesantiem un lietderīgiem atpūtas veidiem. Valkas, Ludzas, Daugavpils, Limbažu u.c. RCBS rīkojušas jauniešiem viktorīnas, disputus, pārrunas "Brīvais laiks - kā mēs to pavadām?", "Tavs interešu loks", "Teātra pasaulē ieejot", "Lietišķā māksla" u.c.

Pozitīvi vērtējama tendence īpašu vērību veltīt jaunās pasaudzes audzinātājiem. Liela uzmanība veltīta ne tikai skolotāju, bet arī bērnodarzu audzinātāju bibliotēkās un bibliogrāfiskās apkalpošanas uzlabošanai. Organizētas izstādes, bibliogrāfiski apskati, pārrunas bērnodarzos, to metodiskajos kabinetos par tematiem "Grāmatu-pašiem mazākajiem", "Prasmīgās rokas", "Mācību un audzināšanas darbs bērnodarzā", "Bērnu tikumiskā un estētiskā audzināšana" u.c.

Pārdomātu literatūras propagandu vecāku vidū veikušas vairāku RCBS (Saldus, Limbažu, Alūksnes, Dābeles, Balvu u.c.) bibliotēkas. Bibliotēku darbinieki propagandējuši ne tikai literatūru par bērnu audzināšanu, bet arī centušies bagātināt viņu garīgo pasauli. Pieaugot sabiedrības interesei par ģimeni, tās lomu sabiedrības attīstībā, ģimenes problēmām un to risinājumu, bibliotēku darbinieki par šo tematu organizējuši dažādus pasākumus, piemēram, tematiskus vakarus "Sargāsim ģimenes pavardu",

"Tava ģimene - Ķavas mājas", pārrunas "Ja ģimenē aug bērns", "Ģimene un sabiedrība", daudzbērnu ģimeņu dienas.

Nepietiekamu uzmanību bibliotēku darbinieki veltījuši lasītāju interešu apmierināšanai, kas saistītas ar viņu sabiedriskajiem pienākumiem. Dažas bibliotēkas sistemātiski strādājušas ar darbaudzinātāju grupām. Aktīvākās šinī darbā bijušas Liepājas PCBS 2. bibliotēka un Krāslavas RCB, kura jau vairākus gadus pārdomāti propagandē literatūru apgērbu ražošanas apvienības "Latvija" Krāslavas filiāles jauno strādnieču darbaudzinātājām.

Bibliotēkām lielāka vērtība jāvelti arī politisko un ekonomisko mācību sistēmas propagandistu un klausītāju bibliotekārajai un bibliogrāfiskajai apkalpošanai. Tikai dažas RCB viņiem pievērsta uzmanību, piemēram, Preiļu RCB sadarbībā ar politiskās izglītības kabinetu organizējusi konkursu "Labākā bibliotēka politiinformatoru, lektoru, agitatoru un politiskās izglītībasbaskolu propagandistu un klausītāju bibliotekārajā un bibliogrāfiskajā apkalpošanā", Bauskas RCB bibliotēku darbinieku seminārā izskatījusi šo lasītāju grupu apkalpošanu.

Aizvadītajā piecgadē, veicot rūpniecībā, celtniecībā, transportā un lauksaimniecībā strādājošo masu profesiju strādnieku bibliotekāro un bibliogrāfisko apkalpošanu, bibliotēkas centušās propagandēt literatūru ražošanas uzdevumu veikšanai, kvalifikācijas celšanai, jaunas tehnikas, radniecīgo profesiju un pirmrindas pieredzes apgušanai, kā arī vispārīgo zināšanu un garīgo vajadzību paplašināšanai, politisko, pilsonisko un tikumisko īpašību veidošanai. Interesantu pieredzi uzkrājusi Krāslavas RCB, kuras darbinieki jau daudzus gadus aktīvi propagandē literatūru

ražošanas apvienības "Latvija" Krāslavas filiāles strādniekiem. Bibliotēkas darbinieki uzņēmumā organizējuši bibliopunktu, izlikuši literatūras izstādes, nolasījuši bibliogrāfiskus apskatus "Ko lasīt jaunajām šuvējām", "Jaunais šūšanas tehnoloģija", "Piegādei-trieciendarbu", "Darbs un disciplīna". Uzņēmuma strādnieku kopmitnē bibliotekāri organizējuši daudzus interesantus pasākumus, tā veicinot strādnieku iesaistīšanu par lasītājiem. Atzīmējams arī Valmieres un Cēsu RCB veikums strādnieku bibliotēkārās apkalpošanas pilnveidošanā.

Lielāku vēribu pelna apkalpojošās sfēras darbinieki. Tikai dažas bibliotēkas, piemēram, Rīgas PCB, Liepājas PCZB, Kuldīgas RCB veic sistemātisku darbu ar šīs grupas lasītājiem, iesakot viņiem literatūru profesionālās meistarības un apkalpošanas kultūras līmeņa celšanai, vispārīgā redzesloka paplašināšanai, ētisko un estētisko uzskatu veidošanai.

Ļai aktivizētu lauksaimniecības darbinieku lasīšanu, vairākas RCB (Kuldīgas, Balvu, Limbažu, Daugavpils, Krāslavas u.c.) bibliotēku darbinieku kvalifikācijas celšanas semināros iesaicinājušas rajona agrorūpnieciskās apvienības darbiniekus, ZTI un pirmrindas pieredzes propagandas kabinetu un biroju locekļus, kas iepazīstināja bibliotekārus ar rajona saimniecību uzdevumiem lauksaimnieciskajā ražošanā, ar jautājumiem, par kuriem izvērstama lauksaimniecības literatūras propaganda. Šo propagandu veicināja arī rajona konkursi par labāko bibliotēku lauksaimniecības literatūras propagandā, kas organizēti vairākās RCBS (Rēzeknes, Kuldīgas, Krāslavas u.c.). Jāatzīmē, ka efektīvāk strādājušas tās RCBS, kuras lauksaimniecības literatūras propagandā iesaistījušas lauksaimniecības speciālistus. Piemēram, Rē-

zeknes rajons bibliotēkas sadarbībā ar veterinārārstiem, zootehniķiem, agronomiem organizējušās lopkopjiem un mehanizatoriem derīgo padomu stundas "Kā iegūt tīru pienu", "Veselu jēru izaudzēšana", "Padomi mehanizatoram - ražas novācējam". Balvu, Daugpils, Krāslaves un citu RCBS bibliotekāri piedalījušies vienotajās politdienās - kopā ar partijas un padomju darbiniekiem, lauksaimniecības speciālistiem ieradās fermās, mehāniskajās darbnīcās - visos galvenajos ražošanas iecirkņos, kur organizēja pārrunas, diskusijas kā par ražošanas jautājumiem, tā arī par aktuālām sabiedriski politiskās, ekonomiskās un kultūras dzīves problēmām, piemēram, "Kolektīva audzināšā loma", "Gods būt strādniekam", "Lauksaimniecības darbu plānu izpilde rajonā".

Tomēr jāatzīmē, ka mūsu republikas valsts masu bibliotēkas vēl arvien nepietiekamu uzmanību veltī strādnieku bibliotekārās un bibliogrāfiskās apkalpošanas uzlabošanai: liela daļa strādnieku nav bibliotēku lasītāji, nepietiekami tuvināta literatūra darba kolektīviem, ne vienmēr apmierinošs ir literatūras propagandas darbs. Metodisko centru uzdevums ir aktīvāk popularizēt strādnieku bibliotekārās apkalpošanas labāko pieredzi, bibliotēku darbinieku semināros kopīgi analizēt atsevišķu bibliotēku darbu ar mehanizatoru, lopkopju un citām grupām, novērtēt sadarbību ar lauksaimniecības speciālistiem, partijas un komjaunatnes aktīvistiem.

Pagājušajā piecgadē pieticīgs bijis lasītavu veikums literatūras propagandā. Nepietiekamu uzmanību lasītavu darbinieki veltījuši diferencētajai bibliotekārajai apkalpošanai. Lasītāvās jāaktivizē darbs ar politisko un ekonomisko mācību sistēmas propa-

gandistiem un klausītājiem, politinformatoriem, lektoriem un jauniešiem, jāpadziļina individuālais darbs ar lasītājiem, lielāka vērība jāveltī bibliogrāfisko zināšanu propagandai, lasītāju profesionālo un personisko interešu veidošanai un apmērīnāšanai.

Pārskatot vienpadsmitās piecgades veikumu iedzīvotāju bibliotekārajā apkalpošanā, varam secināt, ka bibliotēku darbinieki kopumā padziļinājuši literatūras propagandu, veikuši to diferencēti, atbilstoši lasītāju interesēm un vajadzībām. Tomēr šajā jomā vēl nav izsmeltas visas iespējas, bibliotekāriem sistemātiski jāanalizē paveiktais un jāpilnveido darbs.

BIBLIOGRĀFOSKAIS UZZIŅU UN INFORMĀCIJAS DARBS

Vienpadsmitajā piecgadē pilnveidojies bibliogrāfiskais darbs CBS, uzlabojusies šī darba uzskaitē. To sekmēja izdevuma "Centralizētās bibliotēku sistēmas darba tehnikas minimums" (R., 1982.) iznākšana.

Bibliogrāfiskā darba pamatā ir pilnvērtīgs bibliogrāfiskais uzzīņu aparāts, tai skaitā bibliogrāfiskās kartotēkas. Pārskata periodā bibliotēkas ir precizējušās un pārkārtojušās pēc BBK shēmas bibliogrāfiskās kartotēkas, atbrivojušās no daudzām darbā maz izmantotām tematiskām kartotēkām, atstājot tikai nepieciešamās, minimumā paredzētās. Taču pareizi vērtējot nepieciešamību tuvināt interesantiem vajadzīgo informāciju par literatūru, uzsākta tematisko kartotēku veidošana ārpus bibliotēkas. Pareizi šo jautājumu risinājušas Daugavpils un Ventspils PCZE, kārtojot tematiskās kartotēkas "Palīgi tautas kontrolierim" Tautas kontroles pilsētas komitejā, bet dzimtsarakstu birojā Daugavpils PCZB izveidojusi tematisko kartotēku "Jaunlaulātajiem par laulību un ģimeni", pilsētas izpildkomitejā - "Ko lasīt deputātam". Valmieras RCB, aktivizējot sadarbību ar profesionālās orientācijas kabinetu, izveidojusi tur kopkatalogu un kopkartotēku par attiecīgajiem jautājumiem.

RCB un ZEI rajonu kabinetu sadarbības pieredze lauksaimniecības darbinieku bibliogrāfiskajā informēšanā ļāva V.Lāča Latvijas PSR Valsts bibliotēkai kopā ar Bauskas un Krāslaves RCB eksperimentāli sākt šajos rajonos lauksaimniecības literatūras vienotā bibliogrāfiskā uzzīņu aparāta izveidi.

Eksperimentā noskaidrots, ka vienotā lauksaimniecības literatūras BUA izveidei ir 2 optimālie varianti, kurus arī sāka ieviest pārējos rajonos. Te lielu darbu veikuši RCB bibliogrāfi, kas kopā ar kabineta speciālistu reģionā izveidojuši lauksaimniecības literatūras sistematisko kopkatalogu, lauksaimniecības rakstu kopkartotēku, palīdzējuši kabineta fonda sakārtošanā.

Bibliogrāfiskā uzziņu aparāta pilnveidošanai izveidots izpildīto uzziņu arhīvs. Šāds arhīvs jau ir visās PCZB, to organizē arī Jelgavas, Liepājas, Limbažu u.c. RCB.

Noteiktu vietu CBS darbā ieņem lasītāju informatīvi bibliogrāfiskais nodrošinājums. Ir attīstījušās dažādas šī darba formas un metodes.

Nediferencētu jeb masu informāciju galvenokārt sniedz CB informācijas biļetens "Jaunās grāmatas...CBS". To papildina stabila sadarbība ar vietējiem laikrakstiem, kuros visbiežāk publicē tematiskos bibliogrāfiskos sarakstus un apskatus (Gulbenes, Krāslavas, Kuldīgas, Limbažu, Madonas, Saldus u.c. RCB). Regulāras bibliogrāfiskās informācijas par jauniegvumiem publicējušas Alūksnes, Balvu, Beuskas, Preiļu un Ogres RCB. Pirmā republikā (no 1980. g.) un viena no labākajām ir Alūksnes rajona laikrakstā "Oktobra Karogs" ievietotā informācija. Šī darba efektivitātes pētīšana parādīja, ka ar "Oktobra Karoga" bibliogrāfisko informāciju regulāri iepazīstas 70% aptaujāto, pie kam 15% no izsnieguma sastāda literatūra, par kuru lasītāji uzzinājuši no laikraksta. Tātad avīze ir otrs nozīmīgākais bibliogrāfiskās informācijas avots, kurš tieši ietekmē literatūras pieprasījumu un izsniegumu.

Pastāvīga ir kļuvusi CB sadarbība ar citām iestādēm, veicot diferencētu grupālo vai kolektīvo in-

f'o r m ā c i j u. Līdzās iepriekšējos gados izveidotām informācijas patērētāju grupām (partijas darbinieki, skolotāji, propagandisti u.c.) regulāru informāciju saņēmuši padomju darbinieki, tautas deputāti, tautas kontrolieri, lauksaimniecības speciālisti. Veidojas reģiona padomju darbinieku un tautas deputātu bibliogrāfiskās informācijas sistēma. Šajā sistēmā ietilpst informācijas biļetens "Jaunās grāmatas... CBS", tematiskie bibliogrāfiskie saraksti (piemēram, "Padomju valsts un tiesības", "Padomju celtniecība", "Pastāvīgo komisiju darbs", "Deputātu darbs" - Madonas RCB; "Ko lasīt tautas deputātiem" - Rēzeknes RCB; "Literatūra-palīgs deputātiem" - Valkas RCB); pastāvīgajās jaunguvumu izstādēs īpašas nodaļas veltītas deputātu informēšanai (Rēzeknes, Limbažu RCB); tematiskās kartotēkas izpildkomitejās (Daugavpils, Ventspils PCZB); atsevišķu padomju darbinieku un tautas deputātu individuālā informēšana.

Sadarbība ar ZTI rajona kabinetiem ļāvusi RCB, izmantojot vienot. BUA, uzlabot lauksaimniecības speciālistu bibliogrāfisko informēšanu. Papildus šim BUA izdoti bibliogrāfiskie saraksti "Jaunākā lauksaimniecības literatūra", periodisko izdevumu koprādītāji.

Speciālistu informatīvi bibliogrāfiskajā apkalpošanā arvien nostiprinās CB sadarbība ar citu resoru bibliotēkām. Tas it sevišķi raksturīgs PCZB, kuras koordinē un kooperē savu darbu ar RZTB reģionālajām nodaļām, RZMB filiālēm, TIN metodiskajiem kabinetiem. Piemēram, Daugavpilī šīs sadarbības rezultātā 1985. gadā uzsākts teritoriālas bibliotekāršsāpvienības izveides eksperiments. Tā mērķis ir pārbaudīt praksē pilsētas bibliotēku re-sursu kompleksas veidošanas un izmantošanas lietderību.

Vienpadsmitajā piegādē ir nostabilizējies **i n d i v i -** d u ā l ā s i n f o r m ā c i j a s saņemēju sastāvs. Tie ir galvenokārt vadošie rajona (pilsētas) partijas un padomju darbinieki, izglītības darbinieki, vidēja posma lauksaimniecības speciālisti, neklātienas studenti u.c. Individuāli informē ne vien par speciālo literatūru, bet arī par jaunieguvumiem, kuri var noderēt lasītājiem sabiedrisko pienākumu veikšanai un pašizglītbai. Daudzus lasītājus (propagandistus, darbaudzinātājus, skolotājus, vecākus, vecāko klašu skolēnus) individuāli informē par saņemtajiem ieteicmajiem bibliogrāfiskajiem līdzekļiem.

Saskaņā ar Latvijas PSR Kultūras ministrijas koleģijas 1983. gada 28. janvāra lēmumu CBS ir noorganizēts informācijas dienests kultūras un mākslas nozarēs. CB bibliogrāfi noskaidro kultūras un mākslas vadošos darbiniekus un speciālistus - potenciālos informācijas abonētus, precīzē viņus interesējošos tematus. Abonētus apkalpo režīmos IDI un "jautājums - atbilde", izmantojot CB fondu, SBA un VUIF, npublicētos dokumentus, kā arī sastāda bibliogrāfiskus sarakstus pēc pastāvīgiem pieprasījumiem. IDI režīmā republikas CB sniegušas individuālo un kolektīvo bibliogrāfisko informāciju 365 abonentiem (287 individuālajiem un 78 kolektīvajiem) par 404 tematiem.

Piegādes pēdējā gadā iznīgums bija 827. Paaugstinājies kopiju īpatsvars iznīgto dokumentu sastāvā - 10%. Tas liecina, ka abonenti pamazām pierod saņemt ne tikai pirmavotus, bet arī kopijas.

Visveiksmīgāk bibliogrāfi informatori izmantojuši tradicionālās darba formas. 1985. gadā sniegtas 2.768 bibliogrāfiskas uzziņas, t. sk. 48 rakstiskās, piemēram, "Estētiskā audzināšana sko-

lā", "Latviešu padomju arhitektūra", "Krāsainā fotogrāfija", "XVII gs. mākslinieki", "Kinoamatieriem", "Aplikācijas bērnu darzā", "Pieminēkļu aizsardzība Vecrigā". Noorganizēti 740 dažādi masu informācijas pasākumi, t.sk. 97 informācijas dienas, literatūra par kultūru un mākslu ietverta jaunieguvumu biļetenos. Informatori sastādījuši kolektīvās informācijas sarakstus, piemēram, reizi mēnesī šādus sarakstus saņēmusi Jēkabpils bērnu mūzikas skola, Viļānu bērnu mūzikas skola.

Savās atskaitēs CB min gan individuālajā darbā, gan masu pasākumu sagatavošanā visbiežāk izmantotos V.Laša LPSR Valsts bibliotēkas ieteicamos bibliogrāfiskos līdzekļus: "PSKP XXVII kongresu sagaidot" (R., 1985. 66. lpp.), "Darba kolektīvs un vadītājs" (R., 1985. 18 lpp.), "Lai gūtu laimi ģimenē" (R., 1984. 6 lpp.), "Neparastās dabas parādības" (R., 1982. 35 lpp.), "Cilvēki un lietas" (R., 1984. 19 lpp.), "Veselīga uztura ābece" (R., 1985. 21 lpp.), "Maize - mūsu bagātība" (R., 1984. 24 lpp.), "Lai satiktos ar brīnumu" (R., 1984. 48 lpp.), "Dainu tēvam - 150" (R., 1985. 38 lpp.). Izmantoti arī bibliogrāfisko un metodisko materiālu krājumi "PSKP XXVI kongresa materiālu propaganda bibliotēkās" (R., 1981. 229 lpp.), "60 gadu brāļu saimē" (R., 1982. 105 lpp.), "Tiesību zinības - visiem" (R., 1984. 43 lpp.), "Lielajai Uzvarai - 40" (R., 1984. 51 lpp.).

Lai gan CBS rīcībā ir samērā liels ieteicamo bibliogrāfisko līdzekļu klāsts, vairākas RCB sastādījušas arī atsevišķus bibliogrāfiskus sarakstus par aktuāliem tematiem un novadpētniecības jautājumiem, piemēram, "Varoņus neaizmirst" (Saldus RCB), "Liel-

lais Tēvijas karš" (Kuldīgas RCB), "Daba un bērni" (Dobeles RCB), "Lektoriem - steļstiem", "Mākslas keramika Latvijā" (Rīgas RCB), "Gladiolas", "Istabas puķes", "Vai Jūs protat uzvesties?" (Ventspils RCB). Sagaidot Mākslas dienas, Madonas RCB sagatavoja bibliogrāfiskus sarakstus par republikas un Madonas grupas māksliniekiem, kas atklāja savu darbu izstādes Madonā un rajona saimniecībās. Bibliogrāfiskus sarakstus sastādījušas arī citas RCB.

Pārskata periodā CB ir nostiprinājušās par savu reģionu informatīvi bibliogrāfiskā darba centriem. Precizētas ir prioritārās apkalpošanas grupas, pilnveidojies to informatīvo vajadzību nodrošinājums. Daudzas CB pievērsušās izeicošo bibliogrāfisko līdzekļu sastādīšanai, taču šo darbu nevajadzētu izvērst pārāk plaši, bet sastādīt galvenokārt novadpētnieciska rakstura rādītājus.

SISTEMAS IEKŠĒJĀ GRĀMATU APMAIŅĀ. SBA DARBS

Aizvadītajā piegadē aktivizējusies arī sistēmas iekšējā grāmatu apmaiņa. Piegadi noslēdzot, šajā darbā iesaistījušās visas Daugavpils, Jelgavas, Liepājas, Rēzeknes un Ventspils PCBS bibliotēkas, Alūksnes, Bauskas, Krāslavas, Ludzas, Ogres, Rēzeknes, Saldus RCBS bibliotēkas. Tomēr vēl ir bibliotēkas, kuras saviem lasītājiem nedod iespēju saņemt vajadzīgo literatūru no sistēmas vienotā fonda. Piemēram, 1985. gadā Ventspils RCBS iekšējo grāmatu apmaiņu neveica 15 bibliotēkas, Limbažu RCBS - 13, Preiļu RCBS - 11, Tukuma RCBS - 8, Mīgas RCBS - 8 bibliotēkas.

Lielākajā daļā bibliotēku ir palielinājies saņemto grāmatu skaits. Sistemātiski šis rādītājs audzis Ludzas, Krāslavas, Ošu RCBS. Vairākās CBS piegādes atsevišķos gados ir sasniegta augsta iekšējās grāmatu apmaiņas aktivitāte, tomēr piegādes beigās rādītāji ir pazeminājušies. Piemēram, Mīgas PCBS 1984. gadā 46 bibliotēkas saņēmušas vidēji 476,5 grāmatas katra, turpretī 1985. gadā 46 bibliotēkas - tikai 288,0 grāmatas; Rēzeknes PCBS 1983. gadā 2 bibliotēkas saņēmušas vidēji 585,0 grāmatas katra, 1985. gadā - 3 bibliotēkas katra 424,6 grāmatas.

Vienpadsmitajā piegadē iezīmējās pārmaiņas SBA attīstībā. 1982. gada 1. jūlijā stājās spēkā valsts standarts 7.31-81 "Единая государственная система межбиблиотечного абонемента", kas aktivizēja SBA darbu. Zināma loma bibliotēku iesaistīšanā SBA sistēmā bija arī V. Lāča Latvijas PSR Valsts bibliotēkas Kultūras un mākslas zinātniskās informācijas nodaļai, kuras darbinieki ieteica republikas speciālistiem PSRS bibliotēkās esoše

literatūru attiecīgajās nozarēs, ko speciālisti varēja pasūtīt SBA kārtā vietējās masu bibliotēkās. Tā rezultātā piegades vidū sāka pieaugt SBA darba skaitliskie rādītāji (sk. pielikumu).

Desmitās piegades noslēdzošajā - 1980. gadā literatūru SBA kārtā saņēmušas 377 masu bibliotēkas (34 % no visām republikas masu bibliotēkām), turpretim 1985. gadā - jau 435 bibliotēkas (41 %). visaktīvākais SBA izmantošanā bijis 1984. gads, kad literatūru SBA kārtā saņēmusi 461 masu bibliotēka (43%). Līdztekus pieaudzis arī saņemto izdevumu skaits (no 13.600 izdevumiem 1980. gadā līdz 14.234 izdevumiem 1985. gadā).

Vienpadsmitās piegades pēdējā gadā SBA izmantošana samazinājusies republikas pakļautības pilsētu bibliotēkās. 1981. gadā literatūru SBA kārtā saņēmušas 54 šīs grupas bibliotēkas (59 %), 1984. gadā - 58 bibliotēkas (63 %), bet 1985. gadā - 31 bibliotēka (55 %). Saņemto izdevumu skaits vidēji katrā bibliotēkā, kura izmanto SBA, piegades sākumā un beigās nav mainījies - 1981. gadā - 89 izdevumi, 1985. gadā - 88 (1980. gadā - 89).

Nozīmīgu ieguldījumu SBA vienotās sistēmas pilnveidē republikā devuši SBA zonālie centri - Daugavpils, Liepājas, Jelgavas un Ventspils PCZB, kuri ne tikai saņem literatūru SBA kārtā savu bibliotēku lasītājiem, bet arī izsniedz to no saviem fondiem un koordinē citu zonas (.t. sk. citu sistēmu) bibliotēku pieprasījumus, veic šo pieprasījumu bibliogrāfisko precizēšanu, kā arī metodisko un SBA propagandas darbu.

Vislielākais darba apjoms bijis Daugavpils PCZB, kura ir 10 republikas rajonu SBA zonālais centrs. 1985. gadā no 228 abonentiem Daugavpils PCZB saņēmusi 4613 pieprasījumus, SBA kārtā

izsniegusi 1500 izdevumus un koordinācijas kārtā pārsūtījusi 3113 pieprasījumus. No PCZB lasītājiem pieņemti 620 pieprasījumi. Regulāri tiek sekots zonas RCB pieprasījumu noformējuma kvalitātei.

Liepājas PCZB ir divu rajonu - Liepājas un Saldus SBA zonālais centrs. Bibliotēka daudz darījusi SBA darba aktivizēšanai savā zonā. Pārdomāti veikts metodiskais un propaganda darbs ne vien kultūras ministrijas sistēmas bibliotēkās, bet arī Liepājas pilsētas zinātniski tehniskajās, arodbiedrību un citu sistēmu bibliotēkās. Tā rezultātā aizvadītajā piecgadē SBA darbā iesaistījās gandrīz visas pilsētas zinātniski tehniskās bibliotēkas.

1985. gadā no 140 abonentiem Liepājas PCZB saņēmusi 1455 pieprasījumus. SBA kārtā izsniegti 464 izdevumi, koordinācijas kārtā pārsūtīti 987 pieprasījumi. No PCZB lasītājiem pieņemti 698 pasūtījumi.

Jelgavas zonā ietilpst piecu republikasrajonu - Jelgavas, Bauskas, Dobeles, Jēkabpils un Stučkas 216 bibliotēkas (rajonu, pilsētu, pilsētcietematu, ciemu, tehniskās un arodbiedrību). 1985. gadā Jelgavas PCZB SBA darba apjoms (izsniegums un saņemtās literatūras daudzums), salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem, ir samazinājies. Tā kā 1984. gadā Jelgavas PCZB bija slēgta sakarā ar pāreju uz jaunām telpām un inventarizāciju, 1985. gadā darba apjoms auga pakāpeniski un līdz gada beigām iepriekšējo līmeni nesasniedza. No 109 abonentiem 1985. gadā Jelgavas PCZB saņēmusi 2540 pieprasījumus, izsniegts 1821 izdevums, koordinācijas kārtā pārsūtīti 719 pieprasījumi. Nosūtīti 550 PCZB lasītāju pieprasījumi.

No vērtspils zonas (Vērtspils, Kuldīgas, Talsu rajoni) visu sistēmu 122 bibliotēkām 1985. gadā SBA izmantojušas tikai 42

bibliotēkas. Salīdzinot ar piegādes sākumu, ievērojami pieaudzis bibliotēkas darba apjoms - saņemti 1066 pieprasījumi, izsniegti 533 izdevumi (1981. gadā - 345). Koordinācijas kārtā pārsūtīti 648 pieprasījumi, nosūtīti 611 savas bibliotēkas lasītāju pieprasījumi (1984. gadā - 466, 1983. gadā - 356). Saņemts 661 iespieddarbs (1981. gadā - 300).

SBA vienotajā valsts sistēmā arvien aktīvāk iekļaujas ne-lielas pilsētu un ciemu bibliotēkas. Sevišķa loma te ir RCBS, kuru vadībā norit ne tikai visa rajona kultūras ministrijas sistēmas bibliotēku darbs, bet tās sniedz metodisku un praktisku palīdzību arī sava rajona citu sistēmu bibliotēkām SBA darba organizēšanā un vadīšanā. RCBS pasūta literatūru ne vien saviem, bet arī filiālbibliotēku lasītājiem, līdz ar to piegādes laikā ievērojami pieaudzis republikas masu bibliotēku skaits, kuras izmanto SBA. 1981. gadā literatūru SBA kārtā pasūtīja 337 RCBS bibliotēkas (34 %), bet 1985. gadā - 384 (40 %). Visaktīvākās SBA izmantotājas piegādē bijušas Cēsu, Jelgavas un Daugavpils RCBS. 1985. gadā literatūru SBA kārtā saņēmuši 74 % Cēsu RCBS bibliotēku, 64 % Jelgavas RCBS bibliotēku un 57 % Daugavpils RCBS bibliotēku. Visvairāk literatūras saņēmuši Cēsu RCBS lasītāji - 1047, Kuldīgas - 717 un Valkas - 593. Piegādes laikā ievērojami aktivizējies darbs Valkas un Bauskas RCBS; 1981. gadā literatūru SBA kārtā saņēma tikai 21 % Valkas RCBS un 31 % Bauskas RCBS bibliotēku, 1985. gadā šie rādītāji bija attiecīgi 48 un 49 %.

Daudz vairāk vērības SBA propagandai sistēmas bibliotēkās jāvelti Ludzas, Preiļu, Saldus, Dobeles, Stučkas un Madonas RCBS. Tā, piemēram, Ludzas un Preiļu RCBS lasītājiem saņemto izdevumu skaits 1985. gadā ir liels - attiecīgi 499 un 494 izde-

vumi, bet šo daudzumu sastāda galvenokārt RCB pasātijumi. Maz
iespieddarbu saņemušas Ventspils RCBs bibliotēkas: visvairāk sa-
ņemts 1984. gadā - 82, vismazāk - 1983. gadā - 34 izdevumi.

FONDI UN KATALOGI

Vienpadsmitajā piecgadē Kultūras ministrijas sistēmas masu bibliotēku fonda komplektēšanu un apstrādi centralizēti veica sistēmu - KAN, par komplektēšanas avotiem kalpoja republikas bibliotēku kolektors, Preses apvienība, centrālās un vietējās grāmatnīcas, antikvariāts, kā arī apmaiņas fonds.

Komplektēšanas metodisko vadību veica V. Lāča Latvijas PSR Valsts bibliotēka, īpašu uzmanību veltot iegādāmajās literatūras atlasei un lieku dubletu skaita ierobežošanai. Lai to īstenotu, valsts bibliotēkas darbinieki regulāri analizēja bibliotēku pasūtījumus pēc izdevniecību tematiskajiem izlaides plāniem un nepieciešamības gadījumā izdarīja vajadzīgās korekcijas.

Joprojām liela loma fondu pilnveidošanā bija republikāniskajai bibliotēksērijai, kura nodrošinājusi bibliotēkas ar paugstināta pieprasījuma literatūru. Jāatzīmē, ka literatūras atlase vissavienības bibliotēksērijai mūsu republiku bibliotēku vajadzības neapmierina, jo ar katru gadu tajā palielinās to grāmatu īpatsvars, kuras var iegādāties ārpus sērijas ietvariem. Turklāt mazāk pieprasīto iespieddarbu pasūtījumi izpildīti pilnībā, kamēr deficītos izdevumus bibliotēkās saņēma ierobežotā daudzumā.

Desmitās piecgades beigās masu bibliotēku kopējie fondi bija 16.064,6 tūkst. vienpadsmitajā piecgadē bibliotēkas saņēmušas 5.173,4 tūkst., norakstījušas 4.881 tūkst. un uz 1986. gada 1. janvāri to kopējais fonds bija 17.649,3 tūkst. Aizvadītajā piecgadē grāmatu krājumi pieauguši par 1.584,7 tūkst. jeb 9,9 % (sk. 2. un 3. pielikumus).

Pārskata periodā iegādāts par 1.075,6 tūkst. vienību ma-

sāk, bet norakstīts par 1.165,6 tūkst. vienību vairāk nekā desmitajā piegādē. Iegādāto izdevumu skaita samazināšanās liecina par bibliotēku kritiskāku pieeju savu fondu papildināšanai ar jauniznākušo literatūru, Iespieddarbu norakstīšanas aktivizēšanās izskaidrojama ar fondu sagatavošanu pārklasificēšanai pēc BBK shēmas.

Salīdzinājumā ar iepriekšējo piegādi, ikgadējais iespieddarbu skaita pieaugums samazinājies līdz 1,96 % no fondu kopējā apjoma (desmitajā piegādē 3,5 %). Tomēr šī pozitīvā tendence nav spējusi likvidēt fondu pieauguma un lasītāju skaita nesamērību un ar to saistītās negatīvās parādības. Tā piegādes laikā palielinājusies viena lasītāja vidējā iespieddarbu nodrošinātība visās pieaugušo bibliotēkās (sk. 4. pielikumu). Šis rādītājs nepamatoti pieaudzis ciemu bibliotēkās par 4,1, sasniedzot 34,7 vienības uz vienu lasītāju. Ipaši liels tas bija Jēkabpils, Jelgavas, Ludzas, Preiļu, Valkas un Valmieras rajonos. Ciemu bibliotēku lasītāju skaits republikā piecos gados samazinājies par 4,8 %, bet fondi ik gadu pieauguši par 1,5 %. Līdzīgs stavoklis izveidojies rajonu pakļautības pilsētu un pilsētciematu bibliotēkās, kur pieaugums bija 2,3 un sasniedza 24,7 iespieddarbus uz vienu lasītāju. Savu fondu apjomu nepietiekami regulējušas Dobeles RCBS, Bēnes, Madonas RCBS, Cēsaines un Valmieras RCBS, Zilaiskalna pilsētciematu bibliotēkas, Liepājas RCBS, Durbes, Stučkas RCBS, Jaunjelgavas pilsētu un Pļaviņu pilsētas 2. bibliotēka. Kritiku pelnījušas arī Rīgas pilsētas 43. bibliotēka (viena lasītāja vidējā grāmatu nodrošinātība 71,2), Daugavpils 4. un 6. bibliotēkas, Ventspils un Rīgas RCB.

Pārlietu lielā grāmatu nodrošinātība negatīvi ietekmējusi fondu apgrozību pieaugušo bibliotēkās. Izņēmums ir rajonu pakļau-

tības pilsētu un pilsētciematu bibliotēkas, kurās šis rādītājs audzis.

Fondu apgrozība dažādu veidu bibliotēkās

	1980	1985	Izmaiņas
Republikas pakļautības pilsētu bibliotēkās	2,2	1,8	- 0,4
RCB	1,6	1,5	- 0,1
Rajona pakļautības pilsētu un pilsētciematu bibliotēkās	1,4	2,2	+ 0,8
Ciemi bibliotēkās	0,72	0,67	- 0,05

Aizvadītā piegāde bija bagāta ar svarīgiem politiskiem notikumiem un atceres dienām, kas ietekmējis arī fondu nozarisko sastāvu (sk. 5. pielikumu); salīdzinājumā ar desmito piegādi par 0,6 % pieaudzis sabiedriski politiskās literatūras īpatsvars bibliotēku fondos un par 2 % - tās daļa kopīgajā izsniegumā. Tāpat kā iepriekšējā piegādē, sabiedriski politiskās literatūras krājumi auguši straujāk nekā tās izsniegums (13 % pret 10 %). Tas devis šo fondu apgrozības samazināšanos par 0,04.

Nedaudz samazinājies dabaszinātņu, medicīnas un ģeogrāfijas literatūras īpatsvars fondos (par 0,2 %) un kopīgajā izsniegumā (par 0,3 %). Fondu apgrozība samazinājusies par 0,14. Tehniskās un lauksaimniecības literatūras īpatsvars fondos samazinājies par 0,1 %, taču tās izsniegums attiecībā pret kopīgo literatūras izsniegumu pārskata perioda pēdējā gadā palielinājies par 1,1 %, apgrozība pieaugusi par 0,1.

bibliotēkās par 0,4 % palielinājies mākslas un sporta lite

ratūras klāsts, tomēr tās īpatsvars izsniegumā palicis iepriekšējais, bet apgrozība samazinājusies par 0,24.

Gandrīz par 1 % sarucis valodniecības, literatūrzinātnes un daiļliteratūras klāsts fondā, bet izsniegumā tās īpatsvars samazinājies par 2,8 %, apgrozība samazinājusies par 0,15.

Bibliotēku fondu veidošanā savu nozīmi joprojām nav zaudējis apmaiņas fonds, kura apjoms uz 1986. gada 1. janvāri bija 205.918. Piecgades pēdējā gadā apmaiņas fondā ienākuši 84.738 eksemplāri, un bibliotēkām nodots 70.101 eksemplārs. Salīdzinājuma ar 1980. gada beigām, apmaiņas fonda apjoms samazinājies par 40 tūkst., jo darbs ar to aktivizējies.

Aizvadītajos piecos gados bibliotēkās regulāri registrāti un analizēti lasītājiem atteiktie pieprasījumi. Visvairāk pieprasīto darbu sarakstus ar ierosinājumu tos atkārtoti izdot vai tulkot latviski. Latvijas PER Kultūras ministrija iesniegusi republikas Valsts izdevniecību, poligrāfijas un grāmatu tirdzniecības lietu komitejai. Daļa sarakstes minēto iespieddarbu izdota vienpadsmitajā piecgadē, citi iekļauti izdevniecību plānos un iznāks līdz 1990. gadam.

CBS bibliogrāfiskā uzziņu aparāta pamatu veido katalogu un kartotēku sistēma, kurā dažādos aspektos atspoguļota fondos esošā literatūra. visās bibliotēkās ir alfabētiskais un sistemātiskais k a t a l o g i. PCZB turpināja strādāt arī pie nozaru literatūras kopkatalogiem. CB apgādāja visas sistēmas bibliotēkas ar nepieciešamo apraksta kartiņu skaitu un kontrolēja darbu ar katalogiem. Katalogu organizācija sistēmā allaž bijusi Rīgas PCB, Krāslavas, Talsu u. c. RCB redzeslokā. Katalogu kvalitātes uzlabošanai Alūksnes, Cēsu, Jelgavas, Liepājas un Talsu RCB noorganizēja speciālu konkursu cietu bibliotēkām par labāko katalogu.

Sakarā ar fondu sagatavošanu pārklasificēšanai pēc BBK shēmas no visu CBS bibliotēku katalogiem izņemtas norakstītās literatūras kartītes. Daļā bibliotēku izredīgēti visi katalogi vai atsevišķas to daļas.

Katalogu rediģēšana republikā kopumā nevarit vēlamojā tempā, tāpēc ne visur tie sagatavoti p ā r e j a i u z B B K. Šī svarīgā pasākuma sagatavošanas posmā vairumā bibliotēku no fondiem atlasīta novecojusī un mazpieprasītā literatūra. Visā KAN darbinieki apmācīti pārējai uz BBK Kultūras darbinieku kvalifikācijas celšanas institūtā, tā ka katrā sistēmā ir vismaz viens šī jautājuma speciālists, kurš var uzņemtīgs darba metodisko vadību. Visās sistēmās precizētas BBK tabulas.

Pēdējos divos gados visas CBS klasificēja jaunieguvumus pēc divām shēmām, vienlaikus uzrādot bibliotekārās klasifikācijas tabulu masu bibliotēkām un BBK indeksus. Fondi un sistematiskais katalogs lielākajā daļā bibliotēku nav pārkārtoti.

Dažas bibliotēkas veiksmīgi pārklasificējušas pēc BBK atsvišķu nozaru grāmatu krājumu. Piegades beigās šo darbu gandrīz pabeigušas Dobeles, Jēkabpils un Krāslavas RCB. Pārklasificēšanu sākušas Rēzeknes RCB un PCB, Rīgas pilsētas 6., 7. un 10. bibliotēkas un Daugavpils PCZB.

Lai atvieglotu republikas masu bibliotēku fondu un katalogu pārkārtošanu pēc BBK, V. Lāča Latvijas PSR Valsts bibliotēka organizējusi atbilstošu plauktu daļu centralizētu izgatavošanu un veido sistemātiskā kataloga starpkaršu maketu teksta iespiešanai tipogrāfijā visu bibliotēku vajadzībām.

Tādejādi ir veikti nepieciešamie priekšdarbi visu CBS pilnīgai pārejai uz BBK.

METODISKAIS DARBS

Istenojot "Nolikumu par bibliotēku darbu Padomju Sociālistisko Republiku Savienībā", sākās pārkārtošanās arī metodiskajā darbā, kas raksturojās ar aktivizēšanos un palīdzību citu sistēmu bibliotēkām.

Vienā no svarīgākajām vienotās metodiskās vadības sistēmas sastāvdaļām ir rajonu un pilsētu CB metodiskais darbs, kurā iesaistījušies visu CB struktūrvienību speciālisti. Metodisko darbu aktīvi veikuši metodiķi, bibliogrāfi, KAN un FIOM darbinieki, sniedzot teorētisku un praktisku palīdzību attiecīgo jautājumu risināšanā. Pasīvāki bijuši LAN darbinieki.

Speciālisti gatavojuši konsultācijas, vadījuši praktiskas nodarbības, izbraukuši uz bibliotēkām, kontrolējuši to darbu. Katra speciālista metodiskais darbs atspoguļots gada un mēneša plānos, kā arī atskaitēs. Ja desmitajā piegādē šis darbs tikai aizsākās, tad vienpadsmitās piegādes pēdējā gadā vien, piemēram, KAN darbinieki snieguši 521 konsultāciju, 200 reizes praktisku palīdzību un bijuši 355 izbraukumos vienu bibliotēkās. Panākts, ka no fondiem atlasīta novecojusī un nolietotā literatūra, sagatavoti katalogi pārejai uz BEK.

1985. gadā LAN darbinieki snieguši 222 konsultācijas un 49 reizes - praktisku palīdzību, 119 reizes apmeklējuši sistēmas bibliotēkas. Darbs ar lasītājiem republikas bibliotēkās vēl pilnveidojams un padziļināms, tāpēc vēlams, lai MCB abonementu darbs būtu paraugu filiālbibliotēkām lasītāju bibliotēkārājā un bibliogrāfiskajā apkalpošanā.

Istenojot "Nolikumu par rajona pakļautības pilsētu un pilsetciematu (zonu) bibliotēku metodisko darbu", jāatzīmē, ka

z o n u m e t o d i s k a i s d a r b s a k t i v i z ē j i e s .
Tikai 1985. gadā vien zonu metodiķi snieguši 578 konsultācijas,
390 reizes apmeklējuši savas zonas bibliotēkas, sniedzot prak-
tisku palīdzību. Īpaši jāatzīnē Ventapils rajona Piltenes
pilsētas un Jelgavas rajona Ozolnieku pilsētciemata bibliotēku
darbs, kuraspiecgadē ne tikai krasi uzlabojušas bibliotekāro
darbu, kļūdamas par savu zonu paraugbibliotēkām, bet arī akti-
vizējušas metodisko darbu. To gan nevar teikt par Preiļu rajo-
ņa Livānu pilsētas, Alūksnes rajona Apes pilsētas, Jelgavas
rajona Kalnciema pilsētciemata, Liepājas rajona Priekules pil-
sētas, Ogres rajona Ikšķiles pilsētciemata, Cēsu rajona Līgat-
nes pilsētciematabibliotēku metodisko darbu.

1985. gadā noorganizēti 23 zonu semināri bibliotēku darbinie-
kiem. Aktīvākās semināru organizētājas bijušas Valmieras rajona
Mazsalacas pilsētas bibliotēka, kas noorganizējusi 6 seminārus,
Liepājas rajona Pāvilostas pilsētciemata un Rīgas rajona Siguldas
pilsētas bibliotēkas - katra 2.

Iepriekšējās piegādēs ciemu bibliotēkas metodisko darbu ne-
veica, taču vienpadsmitajā piegādē ciemu bibliotēkas - teicama
darba un pirmrindas pieredzes skolas iesaistījušās metodiskajā
darbā, konsultējot un praktiski apmācot pārējos ciemu bibliotekā-
rus. Īpaši aktīvas šajā jomā bijušas Cēsu rajona Liepas ciema
bibliotēka, kas sniegusi metodisku palīdzību 7 ciemu bibliotēkām,
un Preiļu rajona Riebiņu un Rožupes ciemu bibliotēkas, kuras
sniegušas metodisku palīdzību skolu bibliotēkām. Vidu ciema bib-
liotēka noorganizējusi praktiskumu Rudzētu palīgskolas bibliotekā-
rei.

Struktūrvienību speciālisti apvieņoti m e t o d i s k a -
j ā p a d o m ē . Ja iepriekšējās piegādēs tās tikai sāka

organizēties, tad, noslēdzot vienpadsmi to piegādi, padomes jau darbojās vairumā RCBS. Kā aktīvākās minamas Valmieras, Krāslavas, Liepājas un Ogres RCBS metodiskās padomes. 1985. gadā visās RCBS kopā notikušas 106 metodisko padomju sēdes, kurās izskatīti aktuāli bibliotekārā un metodiskā darba jautājumi. Metodisko padomju darbs jāaktivizē Alūksnes, Gulbenes, Limbažu un Ventspils RCBS.

RCB m e t o d i s k ā n o d a ļ a koordinē un vada metodisko darbu, saskaņo kopējo izbraukumu plānu, kontrolē plānu izpildi, veic nepieciešamos pasākumus bibliotēku darba uzlabošanai. Lai pilnveidotu atsevišķas bibliotekārā darba jomas, noorganizētas vietējās konkursskates. Tā 1984. gadā noslēgušies 28, 1985. gadā - 22 konkursi par dažādiem bibliotekārā darba jautājumiem, piemēram, par labāko masu pasākuma aprakstu "Mēs - PSKP XXVII kongresam" (Valkas RCB), par labāko pasākumu ciklu vienpadsmitās piegādes sasniegumu un PSKP XXVII kongresa materiālu propagandā (Madonas RCB), par labāko masu pasākumu (izstāžu ciklu, bibliogrāfisko apskatu), veltītu 40 gadadienai kopš uzvaras Lielajā Tēvijas karā (Alūksnes, Dobeles, Madonas, Ogres, Talsu, Tukuma un Valkas RCB, Daugavpils PCZB). Noorganizēti arī konkursi par labākajiem katalogiem un kartotēkām (Cēsu, Alūksnes, Jelgavas, Liepājas un Talsu RCB - katru gadu par vienu no tiem). Kuldīgas un Rīgas RCB notikuši konkursi par labāko pasākumu K. Barona 150 gadu atcerei.

Lai aktivizētu fonotēku izmantošanu un padarītu masu pasākumus emocionālākus, Krāslavas RCB noticis konkurss "Labākā literāri muzikālā kompozīcija 40. gadadienai kopš uzvaras Lielajā Tēvijas karā". Konkursskates devušas pozitīvus rezultātus, aktivizēdamas bibliotēku darbu šajā jomā, akcentēdamas svarīgus no-

tikumus, palielinādamas literatūras izsniegumu par konkrēto tematu.

Bibliotēku darba uzlabošanai un kadru apmācīšanai RCB organizējušas kvalifikācijas celšanas seminārus par atsevišķiem bibliotekārā darba jautājumiem, semināru nodarbības notikušas regulāri, aptverot izdevumā "Rekomendācijas kultūras darbinieku kvalifikācijas celšanai ... mācību gadā" ieteiktos tematus un iekļaujot katrā CBS īpašos jautājumus, nodarbības bijušas kvalitatīvas, tajās pieaicināti nepieciešamie speciālisti. Plaši izvērsusies devītajā piecgadē aizsāktā tradīcija organizēt tematiskus seminārus, piemēram, Cēsu RCB noticis tematisks seminārs par ateistisko audzināšanu, Balvu RCB - par lauksaimniecības darbinieku bibliotekāro un bibliogrāfisko apkalpošanu, Krāslavas RCB - par tematiem "Ideoloģiskās un politiskās audzināšanas aktuālie jautājumi", "PSKP ekonomiskās politikas propagandas formas un metodes pašreizējā laika posmā".

Semināru nodarbībās iekļauti masu paraugpasākumi; konkursi, viktorīnas u. c. Piemēram, Kuldīgas RCB semināra laikā notika tematiska pēcpusdienā "Saulgriežu svētkos", Balvu RCB - literāra diskotēka "Miers - tā ir dzīvība", Valkas RCB - konkursa "Vai tu pazīsti savu fondu", Dobeles RCB kārtējā seminārā trīs ciemu bibliotekāri izlika tematisku literatūras izstādi, kuras struktūra, materiālu atlase un kārtojums apspriesti semināra noslēgumā.

visās CBS organizēti izbraukumsemināri, kā bāzes izmantojot galvenokārt pirmrindas pieredzes skolas un teicama darba bibliotēkas. Piemēram, Cēsu RCB seminārā taurenes ciema bibliotēkā analizēts darbs ar lasītājiem (šajā bibliotēkā darbojas interešu grupa "Kāpēcīši"); Krāslavas RCB Kombuju ciema

bibliotēkā noticis seminārs par tematu "Darbaļaužu tiesiskā audzināšana un juridiskās literatūras propaganda"; Madonas RCBS Lubānas pilsētciemata bibliotēkā noorganizēts seminārs, veltīts 40. gadadienai kopš uzvaras Lielajā Tēvijas karā. Izbraukumsemināri notikuši arī vājākās bibliotēkās, sekmējot to darba uzlabošanu.

Kvalifikācijas celšanas pasākumi organizēti arī citu sistēmu bibliotekāriem. Ja 1982. gadā tikai 13 semināros piedalījās arod biedrību un profesionāli tehnisko skolu bibliotekāri, tad 1985. gadā 58 semināros piedalījušies citu sistēmu bibliotekāri (no tiem trīs notikuši zonu bibliotēkās).

Labākai bibliotekāro zināšanu apguvei jau vairākus gadus Ludzas un Balvu RCB un Rīgas PCB darbojas bibliotekāru meistariņu skolas, kurās praktiski apgūst bibliotekārā darba procesus.

Mācību gada beigās CB pārbauda bibliotekāru zināšanas pārrunās, eksāmenos un konkursos. Moslēdzot 1984./85. mācību gadu, Cēsu un Balvu RCB, noorganizējušas bibliotekāru atestāciju. Ja bibliotekāra zināšanas neatbilst izvirzītajām prasībām, viņam jāierodas atkārtoti.

CB speciālisti apmācījuši bibliotekārus arī bibliotēku apmeklējumu laikā, viņiem sniegti metodiski norādījumi un doti konkrēti termiņi to izpildei. Bibliotēku apmeklējumu skaits katru gadu audzis: ja 1982. gadā tas bija 2151, tad 1985. gadā - 4096. Tas nozīmē, ka vidēji katra bibliotēka gada laikā apmeklēta četras reizes. Apmeklējumi pieauguši tāpēc, ka šajā darbā aktīvāk iesaistīti zonu bibliotēku darbinieki, kas izbraukuši uz ciemu bibliotēkām 390 reizes. Tomēr vēl ir zonu bibliotēkas, kuru speciālisti maz apmeklējuši ciemu bibliotēkās,

piemēram, Alūksnes rajona Apes pilsētas, Preiļu rajona Līvānu pilsētas un Valkas rajona Strenču pilsētciemata bibliotēkas.

Jau no bibliotekāru apmācīšanai tikai 1985. gadā vien nororganizēti 140 praktikumi, 15 no tiem notika zonu bibliotēkās, bet 11 bija adresēti citu sistēmu bibliotekāriem. Aktīvākie praktikumu organizētāji bija Ogres (25), Talsu (15), Jēkabpils (14), Daugavpils (14) un Liepājas RCB (12).

Pirmrindas pieredzes popularizēšanai katrā rajonā izveidotas pirmrindas pieredzes skolas. Piecgadē vērojams straujās pirmrindas pieredzes skolu skaita pieaugums; ja 1981. gadā tās bija 59, tad 1985. gadā - 83. No tām 39 specializējās darbā ar lasītājiem, 17 - literatūras propagandā, 7 - novadpētniecībā, 5 - bibliogrāfiskās informācijas darbā, masu pasākumu, katalogu un kartotēku organizēšanā. Ar pirmrindas pieredzes skolu darbu iepazīsies CBS bibliotekāru saime. Tajās notiek izbraukuma semināri (Stučkas RCBS Skrīveru, Rīgas RCBS Siguldas pilsētas, Krāslavas RCBS Izvaltas ciema, Madonas RCBS Barkavas ciema bibliotēkās), atvērto durvju dienas (Stučkas RCBS Kokneses pilsētciemata, Kuldīgas RCBS Skrundas pilsētciemata bibliotēkās), praktikumi un praktiskas nodarbības (Jelgavas RCBS Ozolnieku pilsētciemata un Zaļenieku ciema, Madonas RCBS Murmastienas ciema I, Cēsu RCBS Stalbes ciema bibliotēkās).

Pirmrindas pieredzes skolu darbu aktivizēja republikāniskais konkurss 1984. gadā, kurā par labākajām atzītas Cēsu RCB - novadpētniecībā, Krāslavas RCBS Dagdas pilsētciemata bibliotēka - militāri patriotiskajā audzināšanā un literatūras propagandā, Madonas RCBS Vestienas ciema bibliotēka - iedzīvotāju tiesiskajā audzināšanā un juridisko zināšanu propagandā, Talsu RCB - bibliotekāro studiju organizēšanā un vadīšanā.

Konkursa parādīja masu bibliotēku mērķtiecīgo darbu ar lasītājiem un veikumu literatūras propagandā, kas saistīta ar tematu, kurā pirmrindas pieredzes skola specializējusies. Taču konkursa atklāja arī daudz nepilnību. Bija vērojami trūkumi pirmrindas pieredzes skolu darba plānošanā (netika pievērstā uzmanība skolu darba padziļināšanai, nepilnīga regulāras nodarbinātības dažādām bibliotekāru grupām), daudzos rajonos skolu darbu pietiekami nepropagandēja, nesekoja un neveicināja pirmrindas pieredzes ieviešanu CBS.

1985. gadā daļa šo nepilnību likvidētas - pilnveidota darba plānošana, lai uzlabotu pirmrindas pieredzes skolu darbu, Krāslavas MCB organizēts rajona pirmrindas pieredzes skolu darba konkurss, kas veicinājis šī darba paplašināšanu un padziļināšanu.

Īpaša nozīme pirmrindas pieredzes noskaidrošanā un ieviešanā bija 1985. gadā izstrādātajam nolikumam "Pirmrindas pieredzes noskaidrošanas un ieviešanas kārtība", kura īstenošanā iesaistījušies metodiskie centri. Divpadsmitajā piec gadē šiem jautājumiem jāveltī vēl lielāka uzmanība.

Vienpadsmitajā piec gadē aizsākta jaunā metodiskā darba forma - RCB konsultāciju dienu organizēšana. Pirmā to iesāka Jelgavas MCB, piec gades laikā pievienojās Jēkabpils, Stučka u. c. MCB. Konsultāciju dienas bijušas gan tematiskas, gan par dažādiem bibliotekārā darba jautājumiem, konsultācijas izziņotas laikus, lai ciemu bibliotekāri varētu tajās ierasties.

Katrā MCB ir iekārtoti metodiskie kabineti, bez metodiskās literatūras fonda, bibliogrāfiskajām un faktu kartotēkām šeit sakopoti pirmrindas pieredzes un atsevišķu masu pasākumu apraksti. 1985. gadā vien metodiskie kabineti papildināti ar 298 pie-

redzes aprakstiem, no tiem 40 saņemti no zonu metodiskajiem centriem, materiāli sakārtoti mapēs un ir pieejami visiem interešantiem. Labāko bibliotēku pieredzes aprakstus MCB pavairojušas un izsūtījušas visām sistēmas bibliotēkām. Šo darbu aktīvi veikušas Krāslavas MCB, izdodot pieredzes biļetenus reizi ceturksnī, valkas MCB un Liepājas PUGB. Piemēram, 1985. gadā Krāslavas MCB pavairojusi un izsūtījusi ciemu bibliotēkām šādus pieredzes biļetenus:

- kinomākslas propaganda, interešu kluba "Desmitā mīsa" darbs (Dagdas pilsētas bibliotēkā);
- bibliotēka - palīgs darba lauku bijvā laika organizācijā (Kalniešu ciema bibliotēkā);
- bibliotēkas uzmanības centrā lopkopju nestacionārā bibliotēkā apkopšana (Dagdas ciema bibliotēkā).

Lai sekmētu pirmrindas pieredzes ieviešanu par aktuāliem bibliotēkā darba jautājumiem, 1982. - 1983. gadā neorganizēts republikānisks konkurss "Par labāko bibliotēku darba pieredzes aprakstu". konkursa mērķis bija sekmēt bibliotēku darba pirmrindas pieredzes plašu propagandu, jaunu efektīvu darba formu ieviešanu. Pirmās vietas ieguva Gulbene MCB par "Novadpētniecības darba aprakstu" un Jēkabpils MCB par aprakstu "Interešu klubi". Šo pieredzes apraksts netika iesūtīts par tādām svarīgiem bibliotēkā darba jautājumiem kā katalogu, kartotēku organizācija un propaganda, fondu komplektēšana, organizācija un izmantošana.

Metodiskajos kabinetos organizētas arī metodisko materiālu un bibliogrāfisko līdzekļu izstādes par aktuāliem sabiedriski politiskiem notikumiem, kas sniedz bibliotēkām palīdzību literatūras propagandā. 1985. gadā iekārtotas 316 metodisko materiālu

izstādes, no kurām izsniegtas 2800 vienības. Maz metodisko materiālu izstādes organizējušas Tukuma (1), Gulbenes (3) un Valmieras RCB (4), bet nevienai nav izlikušas Alūksnes, Jēkabpils, Preiļu un Talsu RCBs zonu bibliotēkas.

Vienpadsmitajā piec gadē republikas bibliotēkās izvēršusies darbuzinātāju kustība. Tā, piemēram, Krāslavas RCBs metodiķu grupas locekļi vienlaikus ir arī darbuzinātāji bibliotekāriem iesācējiem, Ludzas RCBs autoritāti iemantojuši 5 darbuzinātāji, Saldus RCBs Ezeres un Zirņu ciemu I bibliotēkas darbinieces uzņēmušās šefību par ciema II bibliotēku.

Lai popularizētu labāko bibliotēku darbu un bibliotekāra profesiju, CB aktīvi izmantojušas vietējos laikrakstus. Senas tradīcijas šajā jomā ir Bauskas, Krāslavas, Saldus RCB. Šajā piec gadē tām pievienojušās arī Cēsu, Kuldīgas, Liepājas, Valmieras u. c. RCB.

Liela ieguldījuma bibliotekārā darba uzlabošanā devuši republikas pakļautības pilsētu metodiskie centri, organizējot zonālās bibliotēku konferences, seminārus un sarīkājot apmeklējot RCB.

Istenojot "Nolikuma par bibliotēku darbu Padomju Sociālistisko Republiku Savienībā" 14. pantu par metodisko palīdzību citu sistēmu bibliotēkām, Bēzē, Jelgavas, Ventpils un Daugavpils pilsētās aizsākta jauna darba forma - visu sistēmu bibliotēku pārbaude, ko veica starpresoru bibliotēku padomes metodiskā darba apakškomisija. Pārbaudē konstatēja bibliotēku stāvokli, analizēja to un pieņēma lēmumus darba uzlabošanai. Reizē rezultātā darbu aktivizējušas pilsētu starpresoru bibliotēku padomes, kas veicināja visu sistēmu, īpaši valsts masu bibliotēku, arodbiedrību un profesionāli tehnisko vidusskolu bibliotēku

tēku sadarbību. Ar citu resoru bibliotēkām sadarbojušās arī Bauskas, Jelgavas, Ogres, Rīgas un Talsu ROB.

Aisvadītā pieegadē iezīmējās ar metodiskā darba pasākumu, ar izmantoto formu un metožu daudzveidību. Metodiskā darba pilnveidi veicinājušas arī 1982. un 1985. gada republikāniskās metodiķu sanāksmes, kurās pārrunāti aktuāli darba jautājumi, iepazīts Krāslavas un Daugavpils CBS metodisko kabinetu un metodiķu darbs, kā arī pirmrindas pieredzes skolu veikums. Pieredze rāda, ka biežāk organizējami šādi pasākumi, kuros varētu apspriest, analizēt un vērtēt aktuālus darba jautājumus un dalīties pieredzē.

ZINĀTNISKI PĒTNIECISKAIS DARBS

Zinātniski pētnieciska darba centrs republikas masu, daļēji arī citu tiklu bibliotēkām ir V. Lāča Latvijas PSR Valsts bibliotēka. Pētījumus republikā veic gan pēc Vissavienības centrālo bibliotēku, gan arī pēc patstāvīgi izstrādātam programmām. Vairākiem pētījumiem ir starpresoru raksturs.

Vienpadsmitajā piegadē valsts masu bibliotēku darbu vistiešāk skāra šādi zinātniskās pētniecības virzieni: 1) socioloģiskie pētījumi par lasīšanas dinamiku un lasītāju pieprasījuma veidošanos; lasītāja un bibliotekāra mijiedarbību; 2) vienotās bibliotekārās apkalpošanas lietišķo problēmu - bibliotekāro un bibliogrāfisko resursu izpēti; 3) Latvijas PSR bibliotēku vēstures izpēti.

Zinātniski pētnieciskajā darbā pozitīvi vērtējama pētamo problēmu pēctecība. Likumsakarīgs turpinājums desmitajā piegadē veiktajam pētījumam "Lasītāja pieprasījuma veidošana bibliotēkā" ir sociālpsiholoģiskais pētījums "bibliotekāra un lasītāja mijiedarbība", kas sākts 1983. gadā un turpināsies arī 12. piegadē.

Pētījums "Lasītāja pieprasījuma veidošana bibliotēkā" parādīja, ka literatūras izvēli bibliotekāra ieteikumi ietekmē tikai 12 % gadījumā, turklāt 48 % lasītāju izsakās noraidoši par bibliotekāra lomu grāmatu izvēlē. Tomēr vairāk nekā puse lasītāju, izraugoties grāmatu, gaida bibliotekāra palīdzību. Jaunais pētījums atklās bibliotekāra un lasītāja saskarsmes raksturu, saturu un

* Bibliotekāra un lasītāja mijiedarbība: Sociālpsihol. pētīj. tehn. uzdevums / V. Lāča LPSR VB.-R.: V. Lāča LPSR VB, 1984. - 77 lpp.

apstākļus, kas pozitīvi vai negatīvi ietekmē abu pušu attiecības, kā arī noteiks un pamatos bibliotekāram kā lasīšanas vadītājam izvirzāmās prasības, parādis bibliotekāra un lasītāja mijiedarbības dažādos aspektus. Pētījuma bāzes - 10 RCB un 11 rajona pakļautības pilsoņu bibliotēkas.

No 1961. gada līdz 1984. gadam Valsts bibliotēka piedalījās V. I. Leņina PSRS Valsts bibliotēkas pētījumā "Bibliotekāro un bibliogrāfisko resursu racionāla izvietošana un izmantošana valstī", kurš aptvēra ap 1700 bibliotēku, kaut arī pētījumu organizēja V. I. Leņina PSRS Valsts bibliotēka, tas pirmo reizi kļuva par republikas mēroga starprezisorisku pētījumu, aptverot visus bibliotekāros resursus. Tā gaitā aktivizējās bibliotēku starprezisoriskā sadarbība. Par bāzes bibliotēkas konstatētajām pozitīvajām un negatīvajām parādībām informēja metodiskos centrus, izdeva statistiskās tabulas, dažādās speciālistu auditorijās nolasi-ja ziņojumus un referātus, kā arī sagatavoja publikāciju.* Taču pētījuma organizācijā bija arī trūkumi. Pētījuma programma neaptvēra vispārīzglītojošo un profesionāli tehnisko vidusskolu bibliotēkas, kas ir vairāk nekā trešdaļa no visām republikas bibliotēkām. Savukārt ziņātniski tehnisko bibliotēku tīkls atteicās pētījumā piedalīties, tapēc iegūtie dati ir aptuveni. Bez tam dažādu resoru bibliotēku tīklu atšķirīgā statistiskā dokumentācija neļāva iegūt precīzu informāciju.

Likumsakarīgs bibliotēku fondu izpētes turpinājums bija 1983. gadā sāktais valsts bibliotēkas pētījums "Bibliotēku fondu

* Эглите Э., Грундуле В. Вопросы взаимодействия библиотек различных ведомств в городе Лиепая // Библиотēku zinātnes aspekti / V. I. Leņina PSRS VB. - R.: Avots, 1984. - 61. - 72. lpp.

racionāls izvietojums un attīstības perspektīvas Latvijas PSR republikāniskās pakļautības pilsētās^{*}, kas turpināsies līdz 1987. gadam, rajā piedalās republikas pakļautības pilsētu (izņemot Rīgu un Jūrmalu) dažādu resoru bibliotēkas. Pozitīvi vērtējams tas, ka pētījumā iekļautas agrāk nepētītu resoru, piemēram, profesionāli tehnisko un vispārizglītojošo vidusskolu bibliotēkas. Pētījuma mērķis - novērtēt bibliotēku fondu stāvokli un izstrādāt koncepciju to racionālam izvietojumam republikāniskās pakļautības pilsētās. tā veidosies priekšlikumu kompleksi republikas pakļautības pilsētu iedzīvotāju bibliotēkarās apkalpošanas uzlabošanai, norādot, kā pilnveidot pilsētu bibliotēku vienoto fondu, kā organizēt bibliotēku savstarpējos sakarus vienotā fonda izveidē, kā specializēt bibliotēkas un bibliotēku tīklus tā komplektēšanā un izmantošanā.

Vienpadsmitajā piegadē republikas 13 bibliotēkas kļuva par bāzes bibliotēkām V. I. Ļeņina PSRS Valsts bibliotēkas ilgtermiņa pētījumam "Lasītājas un lasītāju pieprasījuma dinamika masu bibliotēkās". Šajā pētījumā veikta lasītāju formulāru analīze un dati nodoti V.I.Ļeņina PSRS Valsts bibliotēkai.

Vienpadsmitajā piegadē atsevišķu republikas bibliotēku darbinieki pievērsušies savu bibliotēku vēstures izpētei. Te

* bibliotēku fondu racionāls izvietojums un attīstības perspektīvas Latvijas PSR republikāniskās pakļautības pilsētās: Pētīj. tehn. uzdevums / V. Lāča LPSR VB. - R.: 1984. - 85 lpp.

īpaši jāmin Liepājas un Daugavpils PCZB^{*}. Pārējo masu bibliotēku aktivitāte šajās jomās vēl bijusi nepietiekama.

VB Zinātniskās metodikas un bibliogrāfijas daļa 1984. gada novembrī - decembrī Liepājas RCBS veica pētījumu "Darba laika izmantošana". Pētījuma uzdevums bija iegūt informāciju par masu bibliotēku laika budžeta izmantošanu dažādiem bibliotekārā darba procesiem, īpašu uzmanību pievēršot tiem tehnoloģiskajiem kompleksiem, kuri saistīti ar lasītāju bibliotekāro un bibliogrāfisko apkalpošanu. Pētījuma objekts bija pilsētu, pilsētciematu un ciemu bibliotēkas, pētījuma bāze - Liepājas RCBS ar vidēju ciemu bibliotēku (41) un lielu pilsētu un pilsētciematu bibliotēku (5) skaitu, salīdzinot ar parējiem republikas rajoniem. Tas dod pētījumā iegūtās informācijas dziļākas analīzes un salīdzinājuma iespējas. Pētījumā nepiedalījās Liepājas RCB un bērnu bibliotēkas. Nepieciešamās informācijas iegūšanai izmantota darba dienas pašfotografēšanas metode, bibliotēku darba skaitliskie rādītāji un 1985. gada oktobra CBS darba pārbaudes dokumenti.

Pētījumu organizēja no 1984. gada 12. novembra līdz 14. decembrim, vēlā rudenī, kad pēc spraigas lauku darbu sezonas iedzīvotājiem iestajusies atelpa un bibliotēkas sāk apmeklēt vairāk lasītāju.

* Januška A. Lappuses no Liepājas pilsētas Centrālās zinātniskās bibliotēkas vēstures (sakarā ar bibliotēkas 200 gadiem) // Bibliotēku zinātnes aspekti / V. Lāča LPSR VB. - R.: Avots. - 1984. - 74. - 108. lpp.

Jakovele S. No Daugavpils bibliotēku vēstures (no 1859. g. līdz 1945. g.) // Latvijas PSR bibliotēku vēstures jautājumi: Temat. rakstu krāj. - R.: LPSR Kult. mācības izst. metod. kab. - 1986. - 51. - 58. lpp.

Pētījumā "Darba laika izmantošana" iegūtie dati, kas apkopoti atsevišķā izdevumā^{*}, liecina, ka tikai 1/3 bibliotēku regulāri strādā ar lasītāju grupām. Turpmāk īpaša uzmanība jāpievērš jaunu lasītāju iesaistīšanai, jo iedzīvotāju bibliotēkārāis aptverums sistēmā ir tikai 39,2 %. Pārāk daudz - 1/4 darba laika izmantots dažādiem tehniskiem darbiem, tāpēc jāpauž, lai tos paveiktu normās paredzētajā laikā, atbrīvojot darbiniekus lasītāju bibliotēkārājam un bibliogrāfiskajam apkalpošanai, bibliogrāfiskā uzziņu aparāta pilnveidošanai. Nepietiekama uzmanība pievērsta sistēmas iekšējai grāmatu apmaiņai un darbam ar nestacionārājām bibliotēkām un bibliopunktiem.

No 1981. - 1984. gadam vairākas republikas RCB piedalījās eksperimentā "Perfokaršu un reiteru lietošana lasītāju apkalpošanas organizācijā". Tā nolūks bija ar reiteru palīdzību paplašināt no lasītāju formulāra un lasītāju registrācijas kartītes iegūstamo ziņu daudzumu par lasītāju, viņa interesēm u. c. Eksperimenta uzdevums bija pierādīt, ka ar mūsdienīgas bibliotēku tehnikas palīdzību iespējams dziļāk un daudzpusīgāk atspoguļot lasītāju sastāvu un intereses, vienkāršāk un ātrāk fiksēt ziņas, kas nepieciešamas lasīšanas vadībai un lasītāju apkalpošanai. Tās izmantojamas arī komplektēšanas palīgaparātam, informācijas darbam, literatūras propagandai u. c.

Eksperimenta rezultātā tika izstrādātas rekomendācijas "Reiterkartes un reiteri masu bibliotēkās" un pasūtīti lasītāju registrācijas un CBS darbinieku reiterkartes un lasītāju reiterformulāri, kurus var iegādāties visas ieinteresētās CB.

* Pētījums "Darba laika izmantošana" Liepājas MCBS: Uz. un metod. ieteikumi / V. Lāča LPSR VB. - R.: V. Lāča LPSR VB, 1986. - 32 lpp.

Pētījumu rezultātu popularizēšanai Valsts bibliotēka organizējusi dažādu pasākumu kompleksu, rezultātu ieviešanā sevišķi liela loma bijusi bāzes bibliotēkām. rīkai apvienojot visu bibliotēku darbinieku spēkus, iespējama bibliotēkārā darba bagātināšana ar zinātnes atziņām.

TEHNISKO LĪDZEKĻU NODROŠINĀJUMS

Aizvadītajā piegādē izdarīto aptauju rezultāti parādīja, ka kopumā republikas bibliotēku nodrošinājums ar tehniskajiem līdzekļiem atbilst PSRS Kultūras ministrijas 1985. gadā noteiktajiem normatīviem, 41 % republikas masu bibliotēku apgādātas ar rakstammašīnām. Tomēr apgādes ziņā stāvoklis pa republikas rajoniem ir ļoti atšķirīgs, piemēram, Dobeles, Preiļu, Rēzeknes, Rīgas, Ventspils rajonos rakstammašīnu nodrošinājums nesasniedza normatīvos paredzētos 30 %, bet Alūksnes, Daugavpils, Krāslavas, Liepājas, Limbažu, Madonas, Saldus un Talsu rajonos tās ir jau pari par 50 % bibliotēku.

Visām RCB ir pavairošanas iekārtas, galvenokārt hektogrāfi un rotatori. Tomēr 45 % no tiem nav izmantoti, jo nevar iegādāties darbam nepieciešamās izejvielas un speciālo papīru, trūkst telpu, kur iekārtas izvietot, nav speciāli sagatavotu darbinieku. Bez tam jau no rūpnīcas atsūtītiem aparātiem konstatēti defekti.

70 % republikas masu bibliotēku ir radioaparāti vai radiolas, 23 % - magnetofoni, 17 % - atskaņotāji, taču 6 % minētās aparatūras nepieciešams remonts. 27 % republikas masu bibliotēku ir diaprojektorī, tomēr arī šajā ziņā rajonu nodrošinājums ir dažāds, piemēram, Jēkabpils RCBS visas bibliotēkas ir apgādātas ar diaprojektoriem, turpretī Bauskas rajonā - tikai 5 %, bet Jelgavas un Preiļu rajonos - 6 %. 20 % masu bibliotēku ir apgādātas ar elektroniskajiem kalkulatoriem.

Aizvadītajā piegādē V. Lāča Latvijas PSR Valsts bibliotēkas Automatizācijas, mehānizācijas un bibliotēku celtniecības nodaļa veikusi vairākus organizatoriskus pasākumus, kas uzlabo valsts masu bibliotēku tehnisko stāvokli, piemēram, noorganizējusi plast-

masas daļu izgatavošanu ražošanas apvienībā "Aušma". Ar tiem apgādātas visas republikas masu bibliotēkas, kā arī citu reģionu bibliotēkas Rīgas pilsētā; noorganizēta metāla grāmatu turētāju ražošana bibliotēkām eksperimentāli mehāniskās ražošanas apvienības "Progress" Smiltenes cehā; ar Bibliotēku kolektora starpniecību masu bibliotēkām sagādāti reiterformulāri, reiterkartes un reiteri. Valsts bibliotēka un dažas RCB apgādātas ar uzskaites aparātiem, kurus izgatavo Rīgas Elektromehāniskais tehniskais. Diemžēl, ar šiem aparātiem vēl nav nodrošinātas visas bibliotēkas.

Vidēji republikas masu bibliotēkās nav izmantoti 10 % no visiem tehniskajiem līdzekļiem, vairākos rajonos tie nav lietošanas kārtībā. Šādu stāvokli nevar uzskatīt par apmierinošu. Iekārtas, kuras nedarbojas, jāremontē vai arī, ja tas neatmaksājas, jārod iespēja tās norakstīt. Iegādājoties jaunus tehniskos līdzekļus, vispirms jāpārlicinās par to atbilstību bibliotēkas vajadzībām.

Bērnu* bibliotekārā un bibliogrāfiskā apkalpošana

IEVADS

Vienpadsmitajā piecgadē bērnu bibliotekārā un bibliogrāfiskā apkalpošana masu bibliotēkās īstēnota ciesa saiknē ar mūsu zemes politiskās, ekonomiskās un kultūras dzīves norisēm. Kvalitatīvi jaunu ievirzi skolēnu mācību un audzināšanas darbā radīja vispārīnglītojošo un profesionālo skolu reforma. Tā noteica arī bibliotēku uzdevumus bibliotekaras un bibliogrāfiskās palīdzības sniegšanā skolēniem un pedagogiem mācību un audzināšanas procesā, pašizglītībā, profesionālajā orientācijā, ārpusskolas iestāžu kompleksu darbībā, skolēnu brīvā laika lietderīgā izmantošanā.

Bibliotēkas, kas apkalpo bērnus, aizvadītajā piecgadē visvairāk uzmanības veltījušas sabiedriski politiskiem jautājumiem, ievērojamiem notikumiem valsts dzīvē, nozīmīgām atcerēm.

Bibliotēku darbu aktivizējušas vairākas skates un konkursi. 1981. gadā bērnu bibliotēkas piedalījās V. I. Ļeņina 110. dzimšanas dienai veltītajā Vissavienības bibliotēku skatē. Uzvarētāju skaitā bija Daugavpils PČBS 1. bērnu un Limbažu RCBS Alojās pilsetciemata bērnu bibliotēka.

1982. gadā daļa bērnu bibliotēku piedalījās republikāniskajā konkursā par labāko pieredzes aprakstu, veltītu PSRS nodibināšanas 60. gadadienai.

Viesu bērnu bibliotēkas 1985. gadā iesaistījās republikāniskajā konkursā "Labākais bērnu bibliotēku bibliogrāfiskais apskats, veltīts Uzvaras 40. gadadienai". Pirmās trīs vietas ieguva

* Lietots ar nozīmi "bērnu un pusaudžu".

Ludzas, Jēkabpils un Sabiles pilsētas bērnu bibliotēku darbinieki.

1985. gadā notikušajā republikāniskajā pirmrindas pieredzes bāzu un pirmrindas pieredzes skolu skatē par labākajām bērnu bibliotēkām atzītas Talsu un Rīgas pilsētas 35. bērnu bibliotēkas.

Lielāku atbildību un aktivitāti fondu izveidē un saglabāšanā, darbā ar lasītājiem, bibliotekārās darbības koordinācijā un kooperācijā bibliotēku darbiniekiem noteica PSRS Augstākās Padomes Prezidijs 1984. gada 13. martā apstiprinātais "Nolikums par bibliotēku darbu Padomju Sociālistisko Republiku Savienībā". Rosīgāka kļuvusi cīņa ar lasītājiem, kas dobojā vai neatdod grāmatas. Aktivizējusies bibliotēku fondu izpēte.

Jauņas, labiekārtotas telpas saņēmušas Gulbene RBB, Siguldas un Olaines pilsētu bērnu bibliotēkas. Rīgas pilsētas 20. bibliotēkai uzcelta atsevišķa tipveida ēka, un tā reorganizēta par bērnu bibliotēku - klubu.

Biežās kadru maiņas un darbinieku ilgstoša trūkuma dēļ ievērojami pasliktinājies darbs ar bērniem Krāslavas, Valkas, Alūksnes, Bauskas u. c. RCBS ciemu bibliotēkās (samazinājies skolēnu bibliotekārāis aptvērums, lasītāju skaits un literatūras izniegums).

Komplektējot bērnu bibliotēku fondus, ar katru gadu asāk izjūtams mūsu republikas izdevniecību neapmierinošais darbs bērnu literatūras izlaidē: izdevumu skaits samazinājies no 60 nosaukumiem gadā piegādes sākumā līdz 42 piegādes beigās; tikpat kā nemaz neizdod bērnu lugas; nepietiek izziņas literatūras; pusaudži palikuši bez sava žurnāla, jo "Draugs" pārorientēts uz vecāko klašu skolēnu kontingentu.

BĒRŅU BIBLIOTEKĀRĀS APKALPOŠANAS ORGANIZĀCIJA

Piecgades beigās bērnu bibliotēku tīklu republikā veidoja 110 bērnu bibliotēkas (par 1 vairāk kā piecgades sākumā), t. sk. 25 rajonu, 33 republikas pakļautības pilsētu, 52 rajona pakļautības pilsētu un pilsētciematu bērnu bibliotēkas. Rajona bērnu bibliotēkas joprojām nav Jelgavas rajonā, darbojas tikai RCB bērnu nodaļa.

Piecgades beigās bērnus apkalpoja arī 810 ciemu bibliotēkas, par 26 mazāk kā piecgades sākumā. Atsevišķos rajonos tās likvidētas vai apvienotas, vēl citos - ilgstoši nav darbinieku. 25 pieaugušie bibliotēkās (21 republikas pakļautības pilsētu un 4 rajona pakļautības pilsētu un pilsētciematu) darbojās bērnu nodaļās.

1982. gadā atvērta Rīgas pilsētas bērnu bibliotēka - klubs ar funkcionālām nodaļām: abonementu, lasītavu, mūzikas nodaļu un spēļu istabu.

Neattaisņojošu iemeslu dēļ (Jūrmalas pilsētas bērnu bibliotēku vājā sadarbība ar pionieru nometnēm, daudzu skolu bibliotekāru nevēlēšanās uzņemties materiālu atbildību u. c.), bērnu bibliotēkas gadu no gada samazinājies nestacionāro bibliotēku skaits.

1. tabula

Nestacionāro bibliotēku tīkls

Gads	1981	1982	1983	1984	1985
Nestacionāro b-ku skaits	143	129	129	124	118

Plaša nestacionāro bibliotēku tīkls izveidots Liepājas pilsētas 1. (16), Liepājas pilsētas 2. (15) un Cēsu rajona (16) bērnu bibliotēkām. Stučas RBB bibliopunktā DZER bērnu istabā regulāri veic masu un individuālo darbu ar 47 bērniem no pedagogiski nelabvēlīgām ģimenēm. Taču atsevišķas CBS nerūpējās par nestacionāro bibliotēku izveidi, piemēram, Jūrmalas PCBS.

Skolu bibliotēku skaits republikā piegādes laikā (1981. g. - 802, 1985. g. - 793) samazinājies par 9 sakarā ar mazkomplektu 8-gadīgo skolu likvidēšanu.

Bērnu bibliotēku darbinieku skaits samazinājies par 2 sakarā ar tīkla centralizāciju. Neapmierinā, bibliotekāru kvalifikācija - tikai 50 % darbinieku ir augstākā vai vidējā speciālā izglītība.

LASĪTĀJU APKALPOŠANA. LITERĀTURAS PROPAGANDA

Viena no pieeģades svarīgākajiem uzdevumiem bija skolēnu un pirmsskolēnu iesaistīšana par bibliotēku lasītājiem. Aktīvas bibliotēku un skolu sadarbības rezultātā skolēnu bibliotekārais aptvērums republikā sasniedza 92 %. Ieinteresēšanai par lasīšanu un bibliotēku izmantotas visdažādākās darba formas un metodes. Īpaši efektīvi bijuši dažādi bibliogrāfiskās informācijas pasākumi, bibliotekārās stundas un individuālie aicinājumi. Piemēram, Daugavpils 1. bērnu bibliotēkas darbinieki 1985. gadā vien bibliotēku tieši propagandējuši 11 vecāku sapulcēs, 4 pedagogiskajās sēdēs, 15 klašu sapulcēs, 11 skolas radiopārraidēs, nerunājot par netiešo propagandu 95 bibliotekārajās stundās un tikpat lielā skaitā literāro pasākumu.

Bibliotekārā aptvēruma uzskaitē un kontrolei visās bērnu un ciemu bibliotēkās organizētas skolēnu kartotēkas, ko 2 reizes gadā salīdzina ar skolēnu sarakstiem. Neapmierināts skolēnu bibliotekārais aptvērums (no 30% - 70%) ir ciemos, kur bibliotēkas bijušas ilgstoši slēgtas (Alūksnes, Mārupes, Krāslavas, Valkas u. c. rajonos). No republikas vidējā rādītāja atpaliek arī Valmieras, Veitaspils, Ralsu, Valkas un Limbažu RBB, kā arī vairums nīgas pilsētas bērnu bibliotēku. Neapmierinā arī tas, ka tikai nedaudz vairāk par 50% 1. - 8. kl. skolēnu lasa bērnu bibliotēkās (visās Kultūras ministrijas sistēmas bibliotēkās - ap 80%).

Vairumā bērnu bibliotēku visu vecumu lasītājus apkalpo kopējā abonementā un lasītavā (pa vecumgrupām izdalīti tikai fondi). Diferencētie abonementi ir tikai vienā desmitdaļā biblio-

tēku. Tas ievērojami traucē lasīšanas vadību.

Skolēnu bibliotekārās apkalpošanas un brīvā laika lietderīgas izmantošanas daudzveidība nodrošināta Rīgas pilsētas bērnu bibliotēkā - klubā, kur funkcionē abonements, lasītava, mūzikas nodaļa, spēļu istaba, darbojas dažādi interešu pulciņi un klubi.

Republikā nav atrisināts bērnu bibliotēku lasītavu jautājums: telpu trūkuma dēļ 34 % bērnu bibliotēku tās vispār nav un lielā daļā esošo ir niecīgs vietu skaits (8 - 10). Vidējais vietu skaits lasītavā - 20.

2. tabula

Lasītāju - 1. - 8. kl. skolēnu skaits bērnu bibliotēkās

Gads	Skolēnu skaits līdz 8. kl.	Izmaiņas
1981	123.120	+ 999
1982	131.921	+ 8.801
1983	138.000	+ 6.079
1984	139.474	+ 474
1985	144.009	+ 5.535

Lasītāju - 1. - 8. kl. skolēnu skaits bērnu bibliotēkās vienpadsmitajā piecgadē palielinājies par 21.888. Līdz ar to audzis arī vidējais lasītāju skaits vienā bibliotēkā.

3. tabula

Vidējais lasītāju - 1. - 8. kl. skolēnu skaits 1985. gadā

Rajonu bērnu bibliotēkās	1.605
Republikas pakļautības pilsētu bērnu bibliotēkās	2.718
Majona pakļautības pilsētu un pilsētciematu bērnu bibliotēkās	641

Lai gan lasītāju un apmeklētāju skaits piecgadē pieaudzis, viena lasītāja vidējais apmeklējums nav mainījies (9,4).

Bērnu lasīšanas vadības procesā noteicošais bijis individualais darbs, kas sekmējis katra lasītāja individualitātes izkopšanu. Piecgades pēdējos gados pieaudzis to bibliotēku skaits, kas veikušas skolēnu lasīšanas izpēti; Rīgas PCBB un 34. bērnu bibliotēka, Stučkas, kuldīgas, Cēsu RBB u. c. Piemēram, Stučkas RBB iepazīnusi 153 2. - 7. kl. skolēnu viena gada lasīšanas repertuāru, tematiku, lasāmvielas ieguves avotus un noskaidrojusi, ka bērni galvenokārt lasa pēdējos desmit gados izdotās grāmatas; 57 % iespieddarbu viņi saņem no bibliotēkām, bet 43 % - no citiem avotiem. Gadā izlasa:

1 - 15	grāmatas	15 %	aptaujāto
30 - 60	"-	42,1 %	"-
80 - 100	"-	10,1 %	"-
vairāk par 100	"-	3,5 %	"-

Rīgas pilsētas 34. bērnu bibliotēka pētīja ... kl. skolēnu profesijas izvēli, dažādu mācību priekšmetu papildliteratūras lasīšanas aktivitāti, lasāmvielas ieguves avotus un noskaidrojā, ka vislielākā interese viņiem ir par pedagoga, mediķa un šofera

profesijām.

Kuldīgas RBB kopā ar TIM pētīja 350 4. kl. un 340 7. kl. skolēnu lasīšanas parametrus: lasīšanas vietu skolēna brīvā laika budžetā, kuru bibliotēku izmanto labprātāk, kas ietekmē literatūras izvēli un par ko vēlas lasīt. Piemēsl, daļai aptaujāto lasīšanai nav noteicošā vieta brīvā laika izmantošanā, to izkonkurē TV un kino.

Visās bērnu (arī ciemu) bibliotēkās izvērts darbs ar dažādām interesu grupām, kurām organizēti grupāli lasīšanas vadības pasākumi. Tomēr vēl daudzās bibliotēkās šis darbs bijis formāls, mazefektīvs.

Tieši iepazīstot bibliotēku darbu un analizējot to atskaites, novērots, ka padziļināts individuālais darbs parasti tiek veikts ar skolēniem, kuri lasīšanas kultūras ziņā apsteidz vienaudžus, ir aktīvi un prasmīgi lasītāji. Mazāk vērības veltīti bērniem no sociālā riska ģimenēm, lai gan tieši viņiem visvairāk vajadzīga bibliotekāra palīdzība. Iemesls tam ir bibliotekāru nepietiekamā profesionālā sagatavotība - bērnu literatūras, bērnu lasīšanas psiholoģijas un lasīšanas pedagogijas nepazīšana. Līdz ar to individuālās pārrunas par literatūru ir virspusējas, neinteresantas, tās nepalīdz lasītājam dziļāk izprast un izjust literārajā darbā attēloto, neizteikto, nesaprasts paliek autora mākslinieciskais atklājums, nebagātina skolēna lasīšanas kultūra.

Masuda darbā plaši ieviestas jaunās formas - literārie turnīri, tiesas, "preses konferences", grāmatu "pirmizrādes", kas dod iespēju pasākuma dalībniekiem aktīvi spriest, vērtēt, diskutēt, izteikties. bagātāka kļuvusi bibliotēku pieredze leģiona un Miera stundu vadīšanā. Atzīstama ir daudzu biblio-

tāku prakse masu pasākumu kompleksu organizēšanā, bibliogrāfisko apskatu tematisko saturu un metodiku lielā mērā bagātināja republikāniskais konkurss "Labākais bērnu bibliotēku bibliogrāfiskais apskats, veltīts Uzvaras 40. gadadienai". Konkursi par labāko masu pasākumu notikuši arī rajonu mērogā, piemēram, Česu, Jēkabpils, Krāslavas, Balvu rajonos. Visbiežāk masu darbu bibliotēkas veikušas sadarbībā ar skolām un dažādām ārpuskolas iestādēm. Vairākas bibliotēkas (Daugavpils l. bērnu, Limbažu, Rukuma, Bauskas, Stučkas, Balvu RBB) noskaidrojušas atsevišķu masu pasākumu efektivitāti.

Tomēr liela daļa pasākumu, pat intelektuāli un emocionāli saistošie, nav kalpojuši skolēnu lasīšanas interešu padziļināšanai, lasītāju pieprasījumu aktivizēšanai, bibliotēkas neapmierinoši analizējušas šo darbu, nav noskaidrota tā efektivitāte, pasākumos maz izmantoti kino-, foto-, fonodokumenti.

Lielu vēribu bibliotēkas veltījušas šādiem sabiedriski politiskiem, sociālekonomiskiem un kultūras dzīves jautājumiem:

- skolēnu audzināšanai ar V. I. Leņina dzīves un darba piemēru;
- PSKP XXVI kongresa materiālu izskaidrošanai;
- PSRS izveides 50. gadadienai;
- Lielās uzvaras 40. gadadienai;
- Vissavienības pionieru organizācijas 60. gadadienai, pionieru pulciņu maršam "viņiem gatavi", Padomju Latvijas pionieru organizācijas 45. gadadienai;
- Padomju Latvijas dibināšanas 45. gadadienai;
- vispārizglītojošo un profesionālo skolu reformai;
- ekoloģijas problēmām;
- ievērojamu cilvēku jubilejām;

- jaunatnes un bērnu grāmatu nedēļai;
- Dzejas dienām u. c.

Katra jautājuma dziļākai atklāsmei prioritāte bija literatūras kompleksajai prepagandai gan saturs, gan formas ziņā.

Kopējais literatūras izsniegums bērnu bibliotēkās 1985. gadā, salīdzinot ar 1980. gadu, palielinājās par 169,8 tūkst.

4. tabula

Literatūras izsniegums (tūkst.)

Nozares	1980. g.	% no kopējā izsnieg.	1985. g.	Izmaiņas	% no kopējā izsnieg.
1,2,3,9,0	764,4	17,0	891,0	+ 126,6	19,1
5,61,91	322,8	7,2	345,9	+ 23,1	7,4
6,63	289,0	6,4	360,9	+ 71,9	7,7
7,7F	261,1	5,8	280,5	+ 19,4	6,0
4,8,B, daļlit.	2.855,8	63,5	2.784,4	- 71,4	59,7
KOPĀ:	4.493,1		4.662,9	+ 169,8	

Ik gadu izsniegums palielinājies gandrīz visās nozarēs (sk. 14. pielikumu).

Sabiedriski politiskās literatūras izsniegums procentuāli augstāks republikas pakļautības pilsētu bibliotēkās (19%) un zemākā RBB (15%). Savs veikums nopietni jāanalizē un jāuzlabo tām bibliotēkām, kuru darbs ar sabiedriski politisko literatūru nav pietiekami

kami aktīvs, kur literatūras izsniegums ir procentuāli zemāks par republikas vidējo.

Darbā ar sabiedriski politisko literatūru atzīstamāko pasākumu skaitā jāmin Mūsdienu RBB regulāri rīkotās preses konferences pusaudžiem par PSKP XXVI kongresa materiāliem, piegādes uzdevumiem; Liepājas pilsētas 1. bibliotēkas organizētais konkurss, sagaidot PSKP XXVII kongresu; Jēdina studijas Līmbažu RBB; Balvu RBB organizētā viktorīna Vissavienības pionieru organizācijas 45. gadadienai; Stučkas RBB rīkotais disputs 8. kl. audzēkņiem par tiesiskiem jautājumiem; Valkas RBB notikušais kinolektorijis "Oktobrēni Oktobra zemē"; Liepājas RBB organizētā tematiskā pēcpusdienā "Pionieru ABC"; Daugavpils 1. bērnu bibliotēkas darbs ar interešu klubu "Sārtā nolīce"; Miera studijas un mutvārdu žurnāls "Mēs par Mieru" Priekļu RBB; Valmieras RBB notikusī atmiņu pēcpusdienā komjauniešiem - varoņiem; pasākumi Lielās Uzvaras 40. gadadienai gan drīz katrā bibliotēkā u. c.

Atbilstoši skolu reformas prasībām bibliotēkas aktīvāk propagandēja literatūru par mācību priekšmetiem. Piegādes nogalē daudzas bibliotēkas ar literatūras izstādēm un bibliogrāfiskajiem apskatiem piedalījās zinību dienas pasākumos. Gan skolēni, gan skolotāji regulāri informēti par ieteicamo papildliteratūru dažādos mācību priekšmetos. Skolās izlikti informatīvi saraksti, iekārtotas literatūras izstādes mācību kabinetos, pētīta bibliotēkas fondu atbilstību mācību programmu prasībām (Ludzas, Alūksnes, Dobeles, Talsu, Valkas, Krāslavas, Kuldīgas un Rīgas RBB). Mācību vielu ievērojami bagātināja daudzu bibliotēku aktīvais darbs ar dabaszinātņu literatūru (Ogres RBB, Jelgavas RBB bērnu nodaļa, Dobeles, Tukuma, Rīgas, Talsu, Ventspils RBB u. c.). Tie ir "Sarkanajai

grāmatai" veltītie pasākumi, tradicionālās putnu dienas, darbs ar grāmatām no sērijām "Stāsti par dabu" un "Почемучкины книжки". Īpaši aktīvi bibliotēkās propagandēti brāļu Bērtonu un J. Maltvilka darbi. Ekoloģijas jautājumi apzināti un prasīgi bērniem izskaidroti vairumā bibliotēku.

Bibliotēku uzmanības centrā bija skolēnu profesio-
nālā orientācija, viņu tuvināšana apzinātai profesijas izvēlei. Tradicionālās literatūras izstādes, kartotēkas, tematiskie vakari un tikšanās ar dažādu profesiju pārstāvjiem papildinājās ar jaunām darba formām, piemēram, ar interešu grupām ("jaunie mežsargi" Bauskas RBB, "jaunie lauksaimnieki" Balvu un Tukuma RBB); mīgas pilsētas bērnu bibliotēkās profesionālās orientācijas nedēļas - katra diena bija veltīta kādai profesijai . . .

Skolēnu estētiskajā un ētiskajā
audzināšanā bibliotēkās vislielākā ietekme bijusi daiļliteratūrai. Katra bibliotēka rakstnieku un citu ievērojamu literatūras darbinieku jubilejām izlikusi izstādes un rīkojusi citus pasākumus. Piemēram, Krišjāņa barona 150. gadskārta ar lielu emocionālītāti izskaidāja pat vismazākajā ciema bibliotēkā. Tomēr šajā ziņā vēl darīts par maz, jo daiļliteratūras izsniegums samazinājies - 1985. gadā tas bija par 71,4 tūkst. mazāks nekā 1980. gadā. Masu darbs ar daiļliteratūru nav bijis tik aktīvs un pārdomāts kā ar sabiedriski politisko literatūru. Arī individuālā lasīšanas vadība visbiežāk aprobežojusies ar formālām pārrunām par izlasīto daiļdarbu, nepadziļinot skolēna uztveri, emocionālo pār-
dzīvojumu.

BIBLIOGRĀFISKAIS UZZIŅU UN INFORMĀCIJAS DARBS

Saskaņā ar skolu reformu, kuras mērķis ir mācību un audzināšanas darba kvalitātes uzlabošana, kā arī skolēnu sagatavošana dzīvei un darbam, ievērojami sarežģītāki un tematiski daudzveidīgāki kļuvuši bērnu bibliotēku lasītāju pieprasījumi. Tie aptvēruši gan mācību vielu, gan aktuālus sabiedriski politiskus, ekonomiskus un kultūras dzīves jautājumus. Ar katru gadu pieaudzis izpildīto uzziņu skaits. Lai skolēni varētu operatīvi orientēties literārajos avotos, bērnu bibliotēkās izveidots kvalitatīvs bibliogrāfiskais uzziņu aparāts - katalogi visām lasītāju vecumgrupām un četras obligātās bibliogrāfiskās kartotēkas.

Operatīvāka, sistemātiskāka un metodiski daudzveidīgāka kļuvusi bibliogrāfiskā informācija. vairumā bibliotēku plaši izmanto dažādas šī darba formas, tai skaitā kompleksās - informācijas dienas, bibliogrāfijas dienas, jauno grāmatu dienas. Ipaši aktīvas šajā ziņā bijušas Mauskas, Limbažu, Liepājas, Gulbenes, Dobeles, Nēzeknes, Preiļu, Ludzas RBB, Rīgas PCBB un Jūrmalas pilsētas 2. bērnu bibliotēka.

Liela daļa bibliotēku regulāri sniedz grupālās informācijas gan skolēniem, gan skolotāju kolektīviem, skolās organizējot bibliogrāfiskos apskatus, izliekot informatīvos sarakstus u. c. Liepājas RBB skolotāju istabā iekārtojusi un regulāri papildina kartotēku, kurā uzrāda literatūru, ko lasīt par mācību priekšmetiem.

Meraugoties uz pozitīvo veikumu, informācijas darbā vēl ir nepietami trūkami. Ir atsevišķas bibliotēkas, kur informācija nav regulāra. Daļa bibliotēku tehnisku iemeslu dēļ ar lielu nokavēšanos saņem jaunāko literatūru. Maz vēl izvērstā individuālā informācija, visbiežāk tā aprobežojas ar dažu skolotāju regulāru infor-

mēšanu.

Arvien plašāks kļūst to bibliotēku skaits, kas sastāda kvalitatīvus bibliogrāfiskos līdzekļus (Stučkas, Cēsu, Valakas, Ogres, Liepājas, Alūksnes rajonu RBB). Katrai bibliotēkai šajā darbā ir īpašas nianšes, piemēram, Alūksnes RBB, jaunguvumiem pievienojot rakstiskas anotācijas, akcentē: "Tu esi pirmais, kas šo grāmatu lasi" (tāpat saudzē to!).

Ir uzlabojusies skolēnu bibliotekāro un bibliogrāfisko zināšanu apguve bibliotekārajās stundās. Daudzos rajonos tās noritējušas pēc plāna sadarbībā ar skolām (Daugavpils l., Stučkas, Bauskas, Ludzas, Ogres un Jēkabpils RBB). Cēsu RBB sastādīti stundu apraksti, Ogres rajonā notikuši konkursi "Labākā bibliotekārā stunda". Raču dažos rajonos (Tukuma, Gulbenes) stundu skaits bijis minimāls. Vēl pietiekami aktīvi bibliotekāro un bibliogrāfisko zināšanu apguvei netiek veikts individuālais darbs, skolēnus pierāstot bibliotēkā, kā arī pārceļot uz nākamo lasītāju vecumgrupu.

FONDI UN KATALOGI

Vienpadsmitās piegādes beigās visu 110 republikas bērnu bibliotēku kopējais f o n d s bija 2.478,3 tūkst. No 1981. līdz 1985. gadam saņemti 804,6 tūkst., bet norakstīti 670,7 tūkst. Bērnu bibliotēku fonds vienpadsmitajā piegādē pieaudzis par 133,8 tūkst.

5. tabula

Bērnu bibliotēku fondu kustība (tūkst.)

Gadi	Saņemts	% no fonda	Izslēgti	% no fonda	fonda pieau- gums %	Fonds gada beig- ās	Izmaiņas, salīdzinot ar iepriek- šējo ga- du
1981	174,5	7,3	138,6	5,9	1,5	2380,0	+ 35,8
1982	166,0	6,9	136,3	5,7	1,2	2409,7	+ 29,7
1983	170,0	6,9	130,2	5,3	1,6	2449,6	+ 39,9
1984	145,6	5,9	140,8	5,7	0,2	2454,5	+ 4,9
1985	148,5	5,6	124,8	5,0	1,0	2478,3	+ 23,8

Fondu komplektēšanu veic KAN sadarbībā ar RBB, taču komplektēšanas kvalitāti un mērķtiecību traucē tas, ka neviens no KAN darbiniekiem nav specializējies bērnu un pusaudžu literatūras komplektēšanā. Šis darbs uzlabojies tajos rajonos, kur strādā prasmīgi RBB vadītāji vai metodiski darbā ar bērniem, piemēram, Stučkas, Alūksnes, Ludzas RBB.

Latviešu valodā izdotās literatūras komplektēšanā grūtību nebija, arī piekomplektējot bija iespējams iegūt vajadzīgo izdevumu eksemplāru skaitu. Toties iespieddarbus krievu valodā, īpaši 4. - 8. kl. skolēniem, CBS bieži saņēma tikai 1 - 2 eks. tāpat kā desmitajā piecgadē. Tas tāpēc, ka vēl joprojam nav Vissavienības bērnu literatūras izdevniecības.

Vienpadsmitajā piecgadē republikas bērnu bibliotēkās turpinājusies fondu izpēte, visbiežāk bibliotekāri pievērsušies sabiedriski politiskās, medicīnas, mākslas literatūras fonda sastāvam un izmantošanai.

Āunieguvumu skaits pakāiski sazinājies, tāpēc ka bibliotekāri ar stingrāku atlasi komplektējuši fondu savai bibliotēkai. Ikgadējais faktiskais fonda pieaugums republikas bērnu bibliotēkās ir ap 1,3 %.

6. tabula

Vidējais iespieddarbu skaits vienā bērnu bibliotēkā,
viens lasītāja vidējā iespieddarbu nodrošinātība un
fondu vidējā apgrozība

Gadi	Bērnu bibliotēku skaits	vidējais iespieddarbu skaits vienā bibliotēkā	Viena lasītāja vidējā iespieddarbu nodrošinātība	Fonda vidējā apgrozība
1980	110	26.398	17,1	1,9
1985	110	22.530	15,3	1,9

Vidējo iespieddarbu skaitu vienā bērnu bibliotēkā pa bibliotēku veidiem - rajonu, republikas pakļautības pilsētu, rajona pakļautības pilsētu un pilsētciematu bērnu bibliotēkās, kā

arī viena lasītāja vidējo iespieddarbu nodrošinātību pa bibliotēku veidiem, sk. 12. un 13. pielikumos.

Piecgades laikā fonda nozariskajā sāstāvā notikušas nelielas izmaiņas. Joprojām vislielāko fonda daļu (apm. 70 %) veido daļlīteratūra, pieaudzis sabiedriski politiskās literatūras īpatsvars: 1981. gadā - 13,9 %, 1985. gadā - 15,3 %, tas liek domāt, ka bērnu bibliotēku fondos nokļuvusi pieaugušajiem domātā literatūra, jo tieši bērniem adresētās grāmatas šajā nozarē izdod nedaudz. Tehnikas, lauksaimniecības, dabaszinātņu, mākslas un citu nozaru literatūras fonds tikai nedaudz audzis (sk. 14. pielikumu).

Lai gan bērnu bibliotēku fondi skaitliski auguši, sapentā literatūra lasītāju vajadzības neapmierina, jo neatbilst mācību un audzināšanas darba uzdevumiem. Vienpadsmitajā piecgadē V. Lāča Latvijas PSR Valsts bibliotēkas zinātniskās metodikas un bibliogrāfijas nodaļas darbinieki sāka organizēt pētījumu "Jaunākā un vidējā skolas vecuma bērnu grāmatu fonda atbilstība mācību un audzināšanas darba uzdevumiem". Pēc pētījuma rezultātu apkopošanas varēs izstrādāt rekomendācijas izdevniecību darbiniekiem un bērnu bibliotēku fondu komplektētājiem.

Arvien aktīvāk bērnu bibliotēkas izmantojušas iespējas, ko dod sistēmas iekšējā grāmatu apmaiņa.

7. tabula

Sistēmas iekšējā grāmatu apmaiņa

Gadi	Bērnu bibliotēku skaits	Sapemto iespieddarbu skaits (tūkst.)
1981	109	5,2
1982	109	5,4
1983	110	6,7
1984	110	8,4
1985	110	9,0

Salīdzinot ar 1980. gadu, 1985. gadā sistēmas iekšējā grāmatu apmaiņa pieaugusi par vairāk nekā 4 tūkst. iespieddarbu.

Vienpadsmitajā pieogadē bērnu bibliotēkās turpinājies darbs ar k a t a l o g i e m. Sakarā ar priekšdarbiem fondu un katalogu pārkārtošanai pēc BBK tabulām visas bērnu bibliotēkās pārskatīja un rediģēja alfabētiskos katalogus, salīdzināja sistēmātiskos katalogus ar alfabētiskajiem, pārbaudīja, vai ir izpēntas norakstīto grāmatu kartītes.

Vēl ne katras RBB katalogi veic CBS centrālo katalogu funkcijas. Tajos nav atspoguļota visa CBS sapemtā literatūra bērniem.

DARBS AR BĒRNIEM PIEAUGUŠO BIBLIOTĒKĀS

Piecgades beigās bērņus apkalpoja 836 pieaugušo bibliotēkas (par 10 mazāk nekā 1980. gadā).

8. tabula

Lasītāju - bērnu (8. kl. skolēnus ieskaitot)
skaits pieaugušo bibliotēkās 1985. gadā

Bibliotēku veidi	Bibliotēku skaits, kas apkalpo bērņus	Lasītāju bērnu skaits	Bērnu % no lasītāju kopskaita
RCB	1	878	0,3
Pilsētu	25	33.031	13,6
Ciemu	810	64.077	26,4

Lasītāju bērnu skaits pieaugušo bibliotēkās piegādē pieaudzis par 438 un literatūras izsniegums - par 27,5 tūkst. Ciemu bibliotēkās lasa 26 % bērnu no visa lasītāju bērnu kopskaita. rāta, aptuveni trešdaļu no kopējā veikuma ciemu bibliotēkās sastāda darbs ar bērņiem; lasītāji ap 28 %, literatūras izsniegums ap 33 %, masu pasākumi ap 44 %.

Objektīvu (kadru trūkums, bibliotēku likvidēšana) un subjektīvu (nepietiekama aktivitāte un darba prasme) iemeslu dēļ, piegādē ciemu bibliotēkās samazinājušies visi galvenie bērnu bibliotēkārās apkalpošanas rādītāji.

9. tabula

Bērnu (8. kl. skolēnus ieskaitot) bibliotekārā
apkalpošana ciemu bibliotēkās

Gadi	Ciemu bibliotēku skaits, kas apkalpo bērnus	Lasītāju bērnu skaits	Lasītāju bērnu % no kopējā lasītāju skaita	Literatūras izsniegums bērniem (tūkst.)	Izsniegums bērniem % no kopējā izsnieguma	Lasītība
1980	822	68.865	29,0	1.780,1	34,4	26
1985	810	64.077	28,8	1.718,8	33,0	26

Pilsētu bibliotēkās piegādes beigās bija 25 bērnu nodalās (par divām vairāk nekā 1980. gadā). Lasītāju skaits tajās pieaudzis par 4.785, literatūras izsniegums palielinājies par 21.482.

METODISKAIS DARBS

Ievērojami augstākā kvalitātē nekā desmitajā piecgadē rajonos veikta bērnu bibliotēku metodiskais darbs. visos rajonos regulāri organizēti bibliotēku darbinieku semināri ar diferencētām nodarbībām bērnu bibliotekāru sekcijai, tajos bieži piedalījās arī skolu bibliotekāri. Rīgas pilsētā noorganizēta "Jauno bibliotekāru universitāte", kurā iesācēji apgūst visus bērnu bibliotekārās apkalpošanas jautājumus. Visās CBS ir metodika (darbam ar bērniem) štata vienība, metodīķis, RBB vadītājs un citi speciālisti sistemātiski apmeklēja bibliotēkas, visaktīvāk tas darīts Cēsu, Krāslavas, Preiļu, Ogres un Stučkas rajonos.

Pirmrindas pieredzes popularizēšanu sekmēja republikāniskais konkurss "Labākais bērnu bibliotēku bibliografiskais apskats, veltīts Uzvaras 40. gadadienai". Gandrīz katrā CBS organizēti arī vietējie konkursi, piemēram, Cēsu rajonā - par labāko ciemā bibliotēku darbā ar bērniem, Ogres rajonā - par labāko bibliotēku bibliotekāro un bibliogrāfisko zināšanu propagandā, Rīgas pilsētā - par labāko bibliotēku jaunatnes militāri patriotiskajā audzināšanā.

V. Lāča Latvijas PSR Valsts bibliotēkas izdevumu sērijā "Ekspresinformācija" publicēta Jēkabpils pilsētas, viesītes pilsētas un Talsu rajona bērnu bibliotēku darba pieredze.

Aktivizējies pirmrindas pieredzes skolu darbs bērnu un pusaudžu bibliotekārājā apkalpošanā. katrā rajonā izveidotas vismaz divas pirmrindas pieredzes skolas. Ar to darbu iepazīstināti RBB un ciemu bibliotēku darbinieki. Aktīvāk organizēti arī jauno darbinieku praktikumi.

savu darbu rajonu laikrakstos regulāri popularizējušas stuč-

kas, Gulbenes, ralsu, valmieras un valkas RBB.

Tomēr arī metodiskajā darbā vēl daudz problēmu un neatrisinātu jautājumu. Daļa metodiku un RBB vadītāju ne vienmēr objektīvi analizējuši un novērtējuši bērnu bibliotēku darbu, nav izdarījuši būtiskus slēdzienus trūkumu novēršanai. Vēl joprojām daži bibliotēku darbinieki gadu desmitiem nav bijuši kvalifikācijas celšanasursos, slikti pārzina darba metodiku. Katrā rajonā nepieciešams bibliogrāfs darbam ar bērniem, taču pagaidām tas ir tikai dažos.

1. pielikums

Nestacionāro bibliotēku darbs

Gadi	Nestacionāro bibliotēku un bibliopunktu skaits	Izmaiņas	Lasītāju skaits, nestacionārais bibliotēkas un bibliopunktos (tūkst.)	Izmaiņas (tūkst.)	Videjais lasītāju skaits vienā nestacionārajā bibliotēkā un bibliopunktā	% no kopējā lasītāju skaits
	2	3	4	5	6	7
1991. g. janvāris	1,954	-	101,8	-	52	-
1981	1,987	+ 33	107,2	+ 5,3	53	13,6
1982	1,995	+ 8	108,6	+ 1,4	54	13,7
1983	1,992	- 3	109,1	+ 0,5	54	13,8
1984	1,952	- 40	110,8	+ 1,7	56	14,4
1985	1,912	- 40	110,1	- 0,7	57	14,2

2. pielikums

Fondu kastība

Gadi	Gada laiks saprēmts: iespied- darbu skaits (tūkst.)	%, no kopē- ja fonda	Gada lai- ka iz- slesto iespied- darbu skaits (tūkst.)	%, no kopējā fonda	Fondu pieaugums Gada laikā		Fondu kopējais apjoms gada beigas (tūkst.)
					tūkst.	%	
1	2	3	4	5	6	7	8
Uz 1981. g. 1. janvāri	1.454,0	9,4	787,3	5,1	666,7	4,3	16.064,6
1981	1.435,0	0,9	967,0	5,8	468,5	2,9	16.533,4
1982	1.375,3	8,1	982,1	5,8	393,2	2,3	16.926,6
1983	1.313,3	7,6	1.000,2	5,8	313,1	1,8	17.239,7
1984	1.152,2	6,6	1.025,3	5,9	126,9	0,7	17.366,6
1985	1.189,1	6,7	906,4	5,1	282,7	1,6	17.649,3
Piecgades laika	5.173,4	20,3	4.881,0	27,6	1.584,4	9,9	

3. pielikums

Fonda kastībe dažādu veidu bibliotēkās (tūkst.)

Bibliotēka veidi	Uz 1981.g.			1982		
	Iespied- darbu skaits	Izmai- pas %	Iespied- darbu skaits	Izmai- pas %	Iespied- darbu skaits	Izmai- pas %
Republīkas pakļau- tības pilsetu bibliotēkas	3.654,2	+ 340,4	3.994,6	+ 8,5	4.147,1	+ 3,7
RCB	1.526,1	+ 50,9	1.377,0	+ 3,7	1.417,2	+ 2,8
Rajons pakļautības pilsetu un pilstēt- ciematu bibliotēkas	1.399,8	+ 59,3	1.459,1	+ 4,0	1.474,9	+ 1,1
Ciema bibliotēkas	7.151,6	+ 170,9	7.322,5	+ 2,3	7.477,6	+ 2,1
Bērnu bibliotēkas	2.344,2	+ 35,8	2.380,0	+ 1,5	2.409,7	+ 1,3

Bibliotēka veidi	1983			1984			1985		
	Iespied- darbu skaits	Izmai- pas %	Iespied- darbu skaits	Izmai- pas %	Iespied- darbu skaits	Izmai- pas %	Iespied- darbu skaits	Izmai- pas %	
4.178,3	+ 31,2	+ 0,7	4.357,1	+ 178,8	+ 4,1	4.406,8	+ 49,7	+ 1,1	
1.458,1	+ 40,9	+ 2,8	1.462,8	+ 4,7	+ 0,3	1.492,6	+ 29,8	+ 1,9	
1.500,7	+ 25,8	+ 1,7	1.516,2	+ 15,5	+ 1,0	1.547,1	+ 30,9	+ 1,9	
7.561,8	+ 84,2	+ 1,1	7.575,9	+ 14,1	+ 0,2	7.724,5	+ 148,6	+ 1,9	
2.449,6	+ 39,9	+ 1,6	2.454,5	+ 4,9	+ 2,0	2.478,3	+ 23,8	+ 1,0	

4. pielikums

Viena lasītāja vidējais iespieddarbu nodrošinātība

Bibliotēku veidi	Uz 1981.g. 1. janv.		1981		1982	
	Iespieddarbu skaits	Izmāipības skaits	Iespieddarbu skaits	Izmāipības skaits	Iespieddarbu skaits	Izmāipības skaits
1	2	3	4	5	6	7
Republikas pakļautības pilsetu bibliotēkas	14,8	14,4	14,4	- 0,4	15,1	+ 0,7
RCB	20,9	21,8	21,8	+ 0,9	22,0	+ 0,2
Rejona pakļautības pilsetu un pilsetciematu bibliotēkas	22,4	22,8	22,8	+ 0,4	22,9	+ 0,1
Ciema bibliotēkas	30,6	31,1	31,1	+ 0,5	32,2	+ 1,1
Bērnu bibliotēkas	15,6	15,5	15,5	+ 0,1	15,3	- 0,2
1983						
Iespieddarbu skaits	7	8	9	10	11	12
Izmāipības skaits	+ 0,4	+ 0,3	17,1	+ 1,6	16,9	- 0,2
			22,5	+ 0,2	22,5	-
	+ 0,9	24,1	+ 0,3	24,7	+ 0,5	
	+ 1,0	33,6	+ 0,4	34,7	+ 1,1	
	- 0,1	15,3	+ 0,1	15,3	-	
1984						
Iespieddarbu skaits	7	8	9	10	11	12
Izmāipības skaits	+ 0,4	+ 0,3	17,1	+ 1,6	16,9	- 0,2
			22,5	+ 0,2	22,5	-
	+ 0,9	24,1	+ 0,3	24,7	+ 0,5	
	+ 1,0	33,6	+ 0,4	34,7	+ 1,1	
	- 0,1	15,3	+ 0,1	15,3	-	
1985						
Iespieddarbu skaits	7	8	9	10	11	12
Izmāipības skaits	+ 0,4	+ 0,3	17,1	+ 1,6	16,9	- 0,2
			22,5	+ 0,2	22,5	-
	+ 0,9	24,1	+ 0,3	24,7	+ 0,5	
	+ 1,0	33,6	+ 0,4	34,7	+ 1,1	
	- 0,1	15,3	+ 0,1	15,3	-	

5. pielikums

Fonda nozarīstais sastāvs (tukat.)

Nozāres	1981			1982			1983		
	Iespied- darbu skaits	% no ko- pēje fonda	Iespied- darbu skaits	Izmaiņas %	Izmaiņas %	Izmaiņas %	Iespied- darbu skaits	Izmaiņas %	Izmaiņas %
1	2	3	4	5	6	7	8	9	
1,2,3,9,0	3.505,5	21,2	3.630,6	+ 125,1	21,4	3.719,7	+ 89,1	21,6	
5,6,1,91	1.136,1	6,9	1.159,0	+ 22,9	6,8	1.168,9	+ 9,9	6,8	
6,4,3	1.131,3	6,8	1.155,1	+ 23,8	6,8	1.178,9	+ 23,8	6,8	
7,7F	952,3	5,8	986,9	+ 34,6	5,8	1.016,8	+ 29,9	5,9	
4,8,8 ^x deji literā- tūre	9.808,3	59,3	9.995,0	+ 186,7	59,0	10.155,4	+ 160,4	58,9	

Nozāres	1984			1985		
	Iespied- darbu skaits	% no ko- pēje fonda	Iespied- darbu skaits	Izmaiņas %	Izmaiņas %	Izmaiņas %
10	11	12	13	14	15	
3,726,0	+ 6,3	21,4	3.805,0	+ 79,0	21,5	
1,182,4	+ 13,5	6,8	1.188,4	+ 6,0	6,7	
1,179,1	+ 0,2	6,8	1.205,2	+ 26,1	6,8	
1.036,6	+ 19,8	5,9	1.066,9	+ 30,3	6,0	
10.242,4	+ 87,0	58,9	10.383,7	+141,3	58,8	

^x Ar B apzīmēta literatūra pirmsskolas
vecuma bērniem un 1. kl. skolēniem.

7. pielikums

Literatūras nozariskais izsniegums (tūkst.)

Nozares	1981			1982			1983		
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
	Izsniegums	% no ko-	Izsniegums	Izsniegums	% no ko-	Izsniegums	Izsniegums	% no ko-	Izsniegums
		pejā iz-			pejā iz-			pejā iz-	
		snieguma			snieguma			snieguma	
1,2,3,9,0	4.718,1	21,0	4.933,3	+ 215,2	21,9	4.912,9	- 20,4	22,1	
5,61,91	1.735,9	7,7	1.737,0	+ 2,9	7,7	1.673,3	- 63,7	7,5	
6,6	1.730,7	7,7	1.803,3	+ 72,6	8,0	1.850,6	+ 47,3	8,3	
7,7F	1.447,9	6,5	1.489,3	+ 41,4	6,6	1.478,7	- 10,6	6,6	
4,8,B,deil-									
literatūra	12.796,8	57,0	12.588,3	- 208,5	55,8	12.325,4	- 262,9	55,4	

Izsniegums	1984			1985		
	10	11	12	13	14	15
	Izsniegums	% no ko-	Izsniegums	Izsniegums	% no ko-	Izsniegums
		pejā iz-			pejā iz-	
		snieguma			snieguma	
4.908,2	- 4,7	22,7	5.072,0	+ 163,8	23,1	
1.586,5	- 86,8	7,3	1.624,9	+ 38,4	7,4	
1.766,4	- 84,2	8,2	1.913,1	+ 146,7	8,7	
1.422,2	- 56,5	6,6	1.453,3	+ 31,1	6,6	
11.959,1	- 366,3	55,2	11.917,3	- 41,8	54,2	

Sistēmas iekšēja grāmata

PCBS RCBS	CBS b-ku skaits 1985.g.	B-ku skaits, kas saņemšas literatūrā					Saporto	
		1981	1982	1983	1984	1985	1981	1982
1	2	3	4	5	6	7	8	9
<u>PCBS</u>								
Rīga	48	47	33	32	46	46	9527	9621
Daugavpils	11	11	11	7	11	11	682	689
Jelgava	4	4	4	3	4	4	337	527
Jūrmala	15	12	15	7	15	14	706	640
Liepāja	6	6	6	4	6	6	357	287
Rzekne	3	3	3	2	3	3	427	514
Ventspils	5	5	4	3	5	5	303	709
<u>RCBS</u>								
Alūksnes	27	27	29	28	28	27	1008	2336
Balva	30	18	24	28	29	27	421	946
Bauskas	37	35	34	35	36	37	1056	1337
Cēsu	39	36	37	36	36	37	1697	2413
Daugavpils	42	38	42	43	41	40	2306	2815
Dobele	36	30	33	35	35	35	1021	1307
Galbenes	25	21	23	25	25	23	834	1699
Jēkabpils	45	44	43	42	42	41	2407	3034
Jelgavas	33	31	32	33	33	32	1673	2428
Krāslava	38	38	39	38	38	38	1967	4543
Kuldīga	32	26	29	26	26	27	801	886
Liepājas	50	32	38	42	46	45	1554	1640
Limbažu	38	27	29	30	30	25	969	1246
Ludzas	56	56	56	56	56	56	2509	3245
Madonas	47	38	38	39	40	42	1623	2697
Ogres	33	24	29	32	31	33	531	870
Priekule	48	42	44	37	33	37	1379	911
Rzeknes	41	42	42	42	42	41	1975	1794
Rīgas	54	51	50	47	45	46	1355	1401
Saldus	29	25	28	29	29	29	991	1220
Stuokes	37	34	31	30	32	30	786	712
Talsu	39	38	37	35	34	35	5347	6043
Tukuma	34	28	30	29	27	26	412	1119
Valkas	29	21	24	21	19	23	971	1431
Valmieras	35	21	31	33	34	34	851	1276
Ventspils	23	10	18	18	11	8	477	934

apmaiņa			Sapensis vidēji vienā b-kā				
grāmatu skaits							
1983	1984	1985	1981	1982	1983	1984	1985
10	11	12	13	14	15	16	17
16565	21920	13247	202,7	291,5	517,7	476,5	288,0
397	794	839	62,0	62,6	56,7	72,2	76,3
741	217	231	84,3	156,8	247,0	54,3	57,8
502	601	588	58,8	42,7	71,7	40,0	42,0
314	285	329	59,5	47,8	78,5	47,5	54,8
1170	1109	1274	142,3	171,3	585,0	369,7	424,6
409	1085	808	60,6	177,3	136,3	217,0	161,6
2123	1531	1236	37,3	80,6	75,8	54,7	45,8
1069	1109	1516	23,4	39,4	38,2	38,2	56,1
1792	2062	2024	30,2	39,9	51,2	57,3	54,7
3086	3244	3751	47,1	65,2	85,7	90,1	101,4
3643	5360	3263	60,7	67,0	84,7	130,7	81,6
2016	2572	2222	34,0	39,6	57,6	67,8	63,5
1607	1315	790	39,7	73,2	64,3	52,6	34,3
2553	2937	2632	54,7	70,6	60,8	69,9	64,2
3227	3078	3078	54,0	75,9	97,8	93,3	96,2
4641	4641	4716	51,8	116,5	122,1	122,1	124,1
1644	1568	1566	31,0	30,6	63,2	60,3	58,0
1655	1668	2302	48,6	43,2	39,4	36,3	51,2
1190	1461	949	35,9	43,0	39,7	48,7	38,0
7240	7167	7210	44,8	57,9	129,3	127,9	128,8
3068	3422	3891	42,7	71,0	78,2	85,6	92,6
1171	1193	1462	22,1	30,0	36,6	38,5	44,3
1175	756	1349	32,8	20,7	31,8	22,2	36,5
1734	1791	2527	47,0	42,7	41,2	42,6	61,6
1625	2125	1972	26,6	28,0	34,6	47,2	42,9
1144	1817	2154	39,6	43,6	39,4	62,7	74,3
811	1070	726	23,1	23,0	27,0	33,4	24,2
4677	4760	5357	140,7	163,3	133,6	140,0	153,1
1139	981	804	14,7	37,3	39,3	36,3	31,8
1049	262	646	46,2	59,6	50,0	13,8	28,1
1603	1524	1512	40,5	41,2	48,6	44,8	44,5
1009	1073	693	47,7	51,9	56,1	97,5	86,6

SBA darbe skaitliskie rādītāji

Bibliotēku veidi	1981		1982		1983		1984				
	B-ku skaits, kas saņem- šas literatūru SBA kārtā	%	B-ku skaits, kas saņem- šas literatūru SBA kārtā	%	Izmēģinājis % B-ku skaits, kas saņem- šas literatūru SBA kārtā	%	Izmēģinājis % B-ku skaits, kas saņem- šas literatūru SBA kārtā	%			
Valsts masu bibliotēkas	391	36	389	36	0	397	37	+1	461	43	+6
:t.sk. republikas pa- klautības pi- lāšu bib- liotēkas	54	59	54	59	0	53	58	-1	58	63	+5
RCB	26	100	26	100	0	26	100	0	26	100	0
reģiona pak- lāšu pi- lāšu un pi- lāšu bibli- otēkas	60	43	63	45	+2	64	45	0	68	48	+3
ciemu bibli- otēkas	251	30	246	30	0	254	31	+1	309	38	+7

9. pielikums

1985			1981	1982	1983		1984		1985		
B-ku skaits, kas saņemušas literatūru SBA kārtē	%	Izmaiņas %	Sapemto iespieddarbu skaits	Sapemto iespieddarbu skaits	Izmaiņas	Sapemto iespieddarbu skaits	Izmaiņas	Sapemto iespieddarbu skaits	Izmaiņas	Sapemto iespieddarbu skaits	Izmaiņas
435	41	-2	12893	13432	+539	14.155	+723	17402	+3247	14234	-3168
51	55	-8	4788	4575	-213	5439	+864	5286	-153	4511	-775
26	100	0	4502	5116	+614	5319	+203	8217	+2898	5992	-2225
57	40	-8	1479	1535	+56	1350	-185	1480	+130	843	-637
301	37	-1	2124	2206	+82	2047	-159	2419	+372	2888	+469

10. pielikums

Lasītāju skaits (tūkst.)

Bibliotēku veidi	1981		1982	
	Uz 1981.g. 1.janv.			
	Lasītāju skaits 2	Izmaiņu skaits 3	Lasītāju skaits 4	Izmaiņu skaits 5
1				6
Republikas pakļautības pilsētu bibliotēkas	258,8	+ 17,8	275,0	- 1,6
RCB	63,2	- 0,2	64,3	+ 1,3
Rojuma pakļautības pilsētu un pilsētciematu bibliotēkas	62,6	+ 1,5	64,4	+ 0,3
Ciemu bibliotēkas	233,8	+ 1,3	235,2	- 2,9
Bērnu bibliotēkas	149,8	+ 3,5	156,7	+ 3,4

Lasītāju skaits	1983		1984		1985	
	Izmaiņu skaits 8		Lasītāju skaits 9		Izmaiņu skaits 10	
	Izmaiņu skaits 7	Lasītāju skaits 11	Izmaiņu skaits 12	Lasītāju skaits 13	Izmaiņu skaits 14	Lasītāju skaits 15
266,6	+ 9,4	254,3	- 14,3	261,0	+ 6,7	
65,3	+ 1,0	64,9	- 0,4	66,0	+ 1,1	
62,9	+ 1,5	62,9	-	62,6	- 0,3	
227,5	+ 4,7	225,1	+ 2,4	222,5	- 2,6	
160,7	+ 4,0	160,5	- 0,2	161,0	+ 0,6	

14. pielikums

Bērnu bibliotēku fondu nozariskais sastāvs (tukst.)

Nozares	1981			1982			% no kopējā fonda	% no kopējā fonda
	Iespieddar- bu skaits	Izmaiņas	% no kopējā fonda	Iespieddarbu skaits	Izmaiņas	% no kopējā fonda		
1	2	3	4	5	6	7		
1,2,3,9,0	332,6	+ 23,6	13,9	360,1	+ 27,5	14,9		
5,61,91	132,3	+ 8,2	5,5	137,8	+ 13,7	5,7		
6,63	74,8	+ 21,1	3,1	81,7	+ 28,0	3,4		
7,7F	119,6	+103,9	5,0	127,1	+ 7,5	5,3		
4,8,daiļlit.	1093,0	+980,8	45,9	1702,8	+609,8	70,6		
1983 : 1984 : 1985								
Iespieddar- bu skaits	9	10	11	12	13	14	15	16
373,0	+ 12,9	15,2	373,3	+ 0,3	15,2	378,6	+ 5,3	15,3
139,1	+ 1,3	5,7	140,5	+ 1,4	5,7	142,2	+ 1,7	5,7
85,7	+ 4,0	3,5	86,8	+ 1,1	3,5	91,6	+ 4,8	3,7
130,9	+ 3,8	5,3	132,3	+ 1,4	5,4	134,0	+ 1,7	5,4
1720,7	+ 17,9	70,2	1723,6	+ 0,9	70,1	1731,7	+10,1	69,9

12. pielikums

Vidējais iespieddarbu skaits vienā bērnu bibliotēkā

Bibliotēku veidi	1981		1982		1983		1984		1985		
	Izmai- darbu skaits	Izmai- darbu skaits	Izmai- darbu skaits	Izmai- darbu skaits	Izmai- darbu skaits	Izmai- darbu skaits	Izmai- darbu skaits	Izmai- darbu skaits	Izmai- darbu skaits	Izmai- darbu skaits	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
RBB	25.004	+ 652	24.951	- 53	25.319	+ 368	25.037	- 282	25.515	+ 478	
Republikas pe- kļautības pil- sētu bērnu b-kās	30.052	+136	30.826	+774	31.536	+ 710	32.070	+ 534	32.358	+ 288	
Rajons pakļau- tības pilsetu un pilsocties- matu bērnu b-kās	15.256	+234	15.376	+120	15.235	- 141	15.139	- 97	15.189	+ 1	

13. pielikums

Viens lasītājs vidējā iespieddarbu nodrošinātība bērnu bibliotēkās

Bibliotēku veidi	1981		1982		1983		1984		1985		
	I	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
RBB	16,3	-0,2	15,9	- 0,4	16,3	+ 0,4	15,9	-0,4	15,9	-	
Republikas pakļautības pilsetu bērnu b-kas	11,9	-0,2	11,9	-	11,5	- 0,4	11,8	+0,3	11,9	+0,1	
Rajona pakļautības pilsetu un pilsetciematu bērnu b-kas	23,2	+0,3	23,3	+ 0,1	23,5	+ 0,2	23,4	-0,1	23,6	+0,2	

Arhīvs / Bibliotēku skaitis Arhīvs bērnu bibliotēkās

14. pielikums

Literatūras nozariskais izsniegums bērnu bibliotēkās (tukst.)

Nozares	1981					1982					1983	
	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Izmai- ņas	% no kopē- ja izsn.	
1,2,3,9,0	788,7	+24,3	16,9	832,4	+43,7	17,8	823,7	-8,7	17,5			
5,61,91	331,5	- 8,7	7,1	340,1	+ 8,6	7,3	334,3	-5,8	7,1			
6,63	321,5	+32,5	6,9	327,3	+ 5,8	7,0	340,9	+13,6	7,3			
7,7F	253,7	- 7,4	5,4	269,4	+15,8	5,7	279,5	+ 9,1	5,9			
4,8,B,daillit.	2957,2	+ 1,4	61,3	2913,0	+104,7	62,2	2914,0	+ 1,0	62,1			

Izsnie- gums	1984			1985			% no kopē- ja izsn.
	11	12	13	14	15	16	
870,5	+ 46,8	18,8	891,0	+ 20,5	19,1		
336,9	+ 2,6	7,3	345,9	+ 9,1	7,4		
340,9	0	7,4	360,9	+ 20,0	7,7		
274,1	- 4,4	5,9	280,5	+ 6,4	6,0		
2799,8	-114,2	60,5	2784,4	- 15,4	59,7		

pielikums

Atskaitotāji		Magnetofoni		Diaprojektori		Kalkulatori	
b-ku	% gab.	b-ku	% gab.	b-ku	% gab.	b-ku	% gab.
15	7	63	30	15	7	21	10
145	16	118	13	81	9	172	19
75	3	200	8	125	5	125	5
7	1	40	6	7	1	20	3
67	4	83	5	83	5	150	9
67	2	167	5	67	2	166	5
80	4	80	4	140	7	180	9
41	12	20	6	34	10	24	7
-	-	16	5	29	9	38	12
2	1	19	7	5	2	36	13
19	8	28	12	40	17	19	8
25	11	40	17	76	33	2	1
27	10	19	7	11	4	14	5
20	5	12	3	56	14	24	6
2	1	47	22	113	52	30	14
3	1	21	7	6	2	27	9
7	3	46	18	15	6	10	4
21	7	25	8	18	6	9	3
9	5	41	21	43	22	20	10
13	5	34	13	15	6	16	6
16	9	14	8	5	3	7	4
58	24	9	4	7	3	24	10
20	7	18	6	38	13	47	16
10	5	18	9	6	3	6	3
36	16	9	6	9	4	11	5
3	2	13	6	12	7	15	8
27	8	14	4	72	21	31	9
18	7	13	5	13	5	5	2
30	12	45	18	25	10	15	6
2	1	9	3	8	3	24	8
44	13	28	8	34	8	41	12
8	3	20	7	20	7	29	10
13	3	34	8	8	2	-	-

ГОСУДАРСТВЕННЫЕ МАССОВЫЕ БИБЛИОТЕКИ
ЛАТВИСКОЙ ССР В ОДИННАДЦАТОЙ ПЯТИЛЕТКЕ

(1981 - 1985)

Рига, Государственная библиотека Латвийской ССР им. В. Лачиса,
1986

На латышском языке

LATVIJAS PSR VALSTS MAJU BIBLIOTĒKAS

VIENADMITAJĀ PĪNĢĀDĒ

(1981 - 1985)

Par izdevumu atbild I l g a R a s i n a un
I n t a V i r b u l e. Redaktore R. K i t e. Korektore
I. V i r b u l e. Parakstīts iespiešanai 14. 01. 87.
JT 14059. Tipogr. papīrs, formāts 60 x 841/16,
6,50 fiz.iespiedl., 6,05 uzsk.iespiedl., 3,36 izdevn.l.
Netiens 1200. Pasūt. Nr. 68 Bezmaksas.

V. Lāča LPSR Valsts bibliotēka, 226011, Rīgā,
K. Barona ielā 14.

V. Lāča LPSR Valsts bibliotēkas rotaprints, 226011,
Rīgā, K. Barona ielā 14, tel. 287597.

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0308061134

[0.20]

Bezmaksas